

VESTIGII MILENARE INEDITE DIN PATRIMONIUL MUZEULUI JUDEȚEAN DE ISTORIE GALAȚI

—Colecția Dr. Alexandru Nestor Măcellariu—

ION T. DRAGOMIR

Privind cu discernămînt asupra vestigilor arheologice străvechi și-n deosebi asupra civilizației autohtone geto-dacice și daco-romane, precum și a relațiilor acesteia cu cultura lumii antice greco-romană de pe teritoriul patriei noastre, observăm cu multă satisfacție că toate acestea în decursul ultimelor decenii au devenit din ce în ce mai atractive și actualizate ca preocupări, pătrunzînd adînc în memoria și conștiința tuturor oamenilor muncii. De fiecare dată, ele produc emoții și sentimente de un profund caracter patriotic, canalizate în puternice pasiuni, strîns legate nu numai de ocrtirea și îngrijirea monumentelor și a locurilor istorice, ci și de munca de cercetare științifică, de tezaurizare, de conservare și de păstrare, și chiar de stringerea lor în colecții particulare.

În baza temei enunțate, putem afirma că, de cele mai multe ori, colecționarii au indeplinit această nobilă misiune, de esență muzeistică, în condiții modeste, cu mijloace empirice, fără să se îngrijească de stringerea datelor strict necesare adică, de locul de proveniență, de data și istoricul descoperirii obiectelor ce constituie certificatul de naștere al pieselor colecționate. La început interesul colecționarilor era aproape exclusiv legat de curiozitate. Pe mulți dintre acești și interesa în primul rînd valoarea fizică a obiectelor, cu valențe de ordin pur material și într-o mai mică măsură valoarea științifică, mai exact pseudo-științifică. În acest sens, unilateralitatea de cercetare referitoare la obiectele colecților particulare din trecut an dat naștere la o serie de prejudicii cu reperecensiuni asupra autenticității pieselor.

Totuși, nu pot fi tăcute sub tăcere nici interesul și nici dragostea pentru frumos a amatorului, a artistului sau a omului rafinat din zilele noastre. În lumenă acestor viziuni de caracter muzeistic a apărut adevăratul colecționar, dorinc să aibă la el acasă și să păstreze în dulapurile și rafturile sale obiecte antice și documente rare.

În stadiul cercetărilor actuale, problema autenticității tezaurului patrimoniului cultural național are rol esențial, mai ales atunci cînd se discută piesele colecților particulare, intrate în patrimoniul muzeelor noastre prin transfer, achiziții și donații sau chiar accelea cu regim special, declarate la Oficile de patrimoniu cultural național județene, pentru a fi luate în evidență conform legilor în vigoare. Printre-o cercetare minuțioasă ce trebuie întreprinsă asupra tuturor colecților particulare din țara noastră, firește, acestea vor putea primi gîral autenticitatea pieselor, urmînd a li se face fișe de evidență și de sănătate în vederea conservării și păstrării lor, în condițiile cerute de muzeografia contemporană și de legea 63/1974 a Patrimoniului cultural național.

În ceea ce urmează ne propunem să facem prezentarea colecției particulare de arheologie a doctorului Nestor Măcellariu¹ din Galați, deoarece aceasta se află parțial integrată în patrimoniul Muzeului județean de istorie Galați. Cea mai mare parte dintre obiecte poartă amprenta culturii și civilizației daco-romane și greco-romane din sudul Moldovei, provenind desigur din așezările antice de la Tirighina-Bărboși și Șendreni, din imediata apropiere a municipiului Galați.

Pe la 1836, paharnicul Gh. Săulescu², profesor al Academiei Mihăilene de la Iași, studiase ruinele cetății romane Gherghina sau Tirighina-Bărboși, iar în anul 1837 publica

o broșură intitulată „Descrierea istoricogeografică a cetății Caput Bovis” (Capul Bouului sau Ghertina) de la Bărboși, realizându-și și o importantă colecție arheologică din obiecte strinse de el din cetate, precum și din unele donații primite de la colonelul Balș și C. Ventura din Galați.

Mai târziu, în primele decenii ale secolului al XX-lea, vom observa că aceeași muncă migăloasă a fost reluată de către dr. Nestor Măcellariu, care în acea perioadă detinea o frumoasă moșie unde erau incluse și stațiunile arheologice de la Tirighina-Bărboși și Sendreni, furnizându-i-se în permanență numeroase piese arheologice.

Colecția a fost deosebit de interesantă, nu numai ca valoare documentar-archeologică, ci și ca număr de piese, în general de numismatică: monede antice grecești, romane și bizantine; vase antice grecești, vase romane; opațe romane; sticlărie română; statuete de lut ars de „Tanagra”; obiecte de podoabă romane, precum și cîteva piese străvechi și unele medievale etc. După moartea colecționarului în anul 1954 și a soției sale, Margareta Măcellariu, în 1963, restul obiectelor din colecție au fost împărtășite între moștenitorii familiei, fără să avem posibilitatea a le studia sau a le recupera.

Referitor la locul de proveniență și la istoricul obiectelor acestei colecții, cu timpul s-au ivit numeroase întrebări, deși informațiile colecționarului, fiind în viață, erau categoric îndreptate către cele două așezări antice din sudul Moldovei. Indoianic ni se pare locul de proveniență ale unora dintre vasele antice grecești și ale statuinelor de Tanagra, multe la număr, variate ca forme, întregi și bine conservate care, nu este exclus să aibă o altă origine decât cea pretinsă. Din studiile și observațiile efectuate, considerăm că aceste vase au parțial amprenta unei proveniențe străine de sudul Moldovei. Este bine cunoscut faptul că dr. Nestor Măcellariu a întreprins numeroase călătorii în Grecia și Egipt, de unde a putut să-și cumpere astfel de obiecte. Presupunerea se intemeiază pe aceea că printre vasele antice grecești din colecția sus amintită apar și cîteva piese de artizanat care imită pe cele originale, autentice. De aici deducem că vasele antice grecești au putut fi achiziționate măcar parțial din Grecia, de la diferiți anticaři, care în anumite ocazii vindeau celor neavizați obiecte de artizanat în loc de piese arheologice autentice.

Cu toate acestea, în 1885 C. Schuchhardt atestă la Bărboși prezența unor frumoase vase antice lecythi³, cu figuri negre și roșii, iar Vasile Pârvan menționează că Beldiceanu de la Iași și arată acelaiași învățat german un lecythi găsit de el în ruinele de la Gherghina în anul 1884⁴.

De fapt, în 1913, pe baza cercetărilor arheologice întreprinse de către Vasile Pârvan pe cursul inferior al Siretului, precizează că negustorii greci antici așezați la Bărboși, la răspîntia drumului Dunării cu Siretul au stimulat sub aspect economic emporiul de aici.

Mai târziu, Gheorghe Ștefan, în urma săpăturilor sale întreprinse pe dealul Tirighina-Bărboși în 1936, amintește în treacăt de același emporium comercial antic grecesc existent în acest punct⁵.

Cele preconizate atunci de către savantul Vasile Pârvan și prof. Gheorghe Ștefan sunt confirmate într-o oarecare măsură, atât de descoperirea amforei thasiene de la Poiana, din anul 1913, cât și de faptul că în anul 1947, cu prilejul săpăturilor arheologice de la Frumușita, din regiunea de sud a Moldovei, jud. Galați, s-a descoperit un vas antic grecesc, Kylix⁶, din pastă roșie de bună calitate, acoperit în interior și exterior, cu excepția fundului vasului, cu lac negru compact, datat în sec. V. i.e.n.

În anii puterii populare, numeroasele campanii de săpături arheologice de mare amploare, executate an de an în importanță stațiune arheologică antică de la gura Siretului⁷, n-au dat la iveală pînă acum astfel de vase antice grecești întregi, ci destul de rar s-au descoperit mici fragmente ceramice aparținînd acestei milenare culturi.

Valabilitatea informațiilor colecționarului gălățean asupra acestor vase considerăm că ar trebui acceptată exclusiv în strînsă legătură cu existența necropolei tumulare antice din imediata vecinătate a așezării de la Bărboși care, firește, ar putea conține materiale arheologice asemănătoare. Singura soluție generală valabilă pentru rezolvarea acestei probleme controversate este aceea de a întreprinde o serie de campanii arheologice în eadul necropolei tumulare din zona cetății geto-daciee și a castrului roman de pe dealul Tirighina-Bărboși.

În orice caz, activitatea sărguincoasă a acestui colecționar din Galați a contribuit în mare măsură la salvarea multor piese arheologice care în ultimă instanță au întregit patrimonial Muzeului județean de istorie din Galați.

În vederea unei prezentări cît mai eficiente a acestei colecții particulare de arheologie, în funcție de strucțura și forma pieselor, pe baze strict tipologice și cronologice, ne-am propus să o împărțim în nouă capitole, bineînțelește în afară de colecția de numismatică care va constitui o lucrare separată⁸. Capitolele sunt numerotate cu cifre romane de la I–IX, iar obiectele cu cifre arabe, de la 1–91, în aşa fel, încât numărul descrierii fiecărui obiect din text să corespundă cu acela din planșă, după cum urmează:

Cap. I. Obiecte din epoca bronzului și din prima și cea de a doua epocă a fierului, de piatră, lut ars și bronz, numerele: 1–6, Pl. I și Pl. Ia;

Cap. II. Vase antice grecești, numerele: 7–24, Pl. II–V;

Cap. III. Amfore unguentare elenistice și vase romane, numerele: 25–29, Pl. VI;

Cap. IV. Opaiete greco-romane și bizantine, numerele: 30–45, Pl. VII–IX și IXa/45;

Cap. V. Recipiente de sticlă romane, numerele: 46–55, Pl. X;

Cap. VI. Bust de statuie romană de marmură și statuete de lut ars, feminine și bărbătești, de „Tanagra”, numerele: 56–65, Pl. XI–XII;

Cap. VII. Obiecte de podoabă romane: fibule, brățări și mărgele, numerele: 66–73, Pl. XIII;

Cap. VIII. Diferite obiecte romane de metal: Aevilă-emblemă militară romană figurativă, vas miniatură cu protomă antropomorfă și vas plat circular, numerele: 74–76, Pl. XIV;

Cap. IX. Mic tezaur medieval de obiecte de podoabă de argint și o insignă de bronz pentru deputat al Adunării Divanului ad-hoc din Moldova, din anul 1857, numerele: 77–91, Pl. XV–XVa.

*

Cap. I. – OBIECTE DIN EPOCA BRONZULUI, DIN PRIMA ȘI CEA DE A DOUA EPOCĂ A FIERULUI, DE PIATRĂ, LUT ARS ȘI BRONZ.

1. *Topor – ciocan de piatră, lustruit*. Inv. 2583. Provin probabil de la Șendreni. Toporul este confectionat din piatră de bazalt, de culoare neagră – verzuie, frumos lustruit, cu muchia ușor bombată și tăișul puțin oblic, cu vîrful facial stirbit. Are două brațe: un braț ciocan, lung de 0,040 m, în secțiune aproape rectangular și un braț tăis, lung de 0,042 m, lat de 0,030 m, avind grosimea maximă de 0,041 și orificiul de înmânășare de 0,020 m diametru. În profil, toporul ciocan are o ușoară arcuire naviformă. (Pl. I/1 și Pl. Ia/1). Aparține epocii bronzului.

În legătură cu originea locului de descoperire al acestui obiect, facem precizarea că în vara anului 1974, la Sendreni, județul Galați, pe malul stâng al Siretului, într-o movilă denivelată, situată în partea de E a centrului Mecanic Agricol, în imediata apropiere de șoseana națională Galați–Brăila–Tecuci, s-a descoperit un cimitir din epoca bronzului. De aici deducem și existența unei așezări contemporane acestui cimitir. Cea mai mare parte a cimitirului a fost distrusă în urma unor lucrări de nivelare, executate cu buldozerul.

Cf. Ion T. Dragomir, *Cercetări arheologice pe Valea Călmățuiului*, în Materiale, III, București, 1957, p. 310., fig. 10; Idem, *Două morminte ocrotomane din regiunea de sud a Moldovei*, în Muzeul Național, III, București, 1976, p. 53–60.

2. *Seceră de bronz*. Inv. 4770. Provin probabil de la Sendreni. De tipul cu cîrlig la miner, bine conservată, seceră are lama arcuită și spinarea nervurată. Deschiderea arenului măsoară 0,200 m. Cronologic aparține epocii bronzului tîrziu (Reinecke D), sec. XIII–XII i.e.n. Secerile cu cîrlig la miner au un pronunțat caracter de factură locală, frecvent întîlnite în spațiul carpato-dunăreano-pontic, în Transilvania, Muntenia, Moldova și Dobrogea (Pl. I/2 și Pl. Ia/2).

Cf. I. Andrieșescu, *Nouvelles contributions sur l'âge du Bronze en Roumanie*, în *Dacia*, II, 1925, p. 377, pl. V/8—31; p. 379, pl. VI/1—38; M. Petrescu-Dimbovița, *Date noi relativ la descoperirea de obiecte de bronz de la sfîrșitul epocii bronzului și începutul Hallstatt-ului din Moldova*, în *Arheologia Moldovei*, II—III, 1964, p. 256, fig. 3/2—7; p. 257, fig. 4/2—8; p. 259, fig. 6/11; Andrei Aricescu, *Depozitele de bronzuri din Dobrogea*, în *SCIV*, I, 1965, p. 24, fig. 5/7; p. 27, fig. 6/7—10; Ion T. Dragomir, *Un nou depozit de obiecte de bronz descoperit la Băleni în sudul Moldovei*, în *Danubius*, I, Galați, 1967, p. 89—105; V. Palade, *Depozit de obiecte din epoca bronzului de la Tomești, comună Pogana (județul Vaslui)*, în *SCIVA*, tom. 27,2, București, 1976, p. 233—234, fig. 1 și fig. 3; M. Petrescu-Dimbovița, *Depozitele de bronzuri din România*, Ed. Acad. R.S.R., București, 1977, p. 51—80.

3. Topor de bronz (celt). Inv. 6836. Provine probabil de la Șendreni. De tip transilvănean, celtul are corpul masiv și tăișul ușor arcuit (Pl. I/3 și Pl. Ia/3). De sub bordura profilată a găurii de înmănușare, ovală în secțiune, pornește o mică toartă. Fețele laterale sunt ornamentate cu cîte două triunghiuri isoscele, mult alungite, dispuse lateral, intercalate median de un alt triunghi similar, în relief, al cărui vîrf atinge buza orificiului de înmănușare. Pe una din fețe, central, se află o gaură circulară, neperforată, probabil decor sau defect de turnare. Are patină nobilă, de culoare verde-măslinie. Celul prezintă evidente urme de întrebuițare. Lungimea totală 0,130 m; adâncimea găurii de înmănușare 0,074 m; diametrul maxim la orificiul de înmănușare 0,038 m; greutatea 365 g.

Celtul de tip transilvănean de la Sendreni se încadrează perfect în componența depozitelor de bronzuri din grupa Uru-Domănești și Cincu-Suseni, de la sfîrșitul epocii bronzului și începutul Hallstattului (secolele XIII—XII f.e.n.). Pe baza importantelor descoperiri de depozite de bronzuri din ultima vreme din Moldova, s-a observat că celtul de tip transilvănean, precum și o serie de alte obiecte de bronz, au o mare răspândire numerică, de unde se poate deduce că acestea poartă în mare măsură amprenta unei producții locale de bronzuri, avind analogii similare într-un mare număr de punete arheologice de pe întregul teritoriu al patriei noastre. În sensul acesta apreciem că și Moldova alături de celelalte provincii ale țării noastre a cunoscut o puternică dezvoltare a metalurgiei bronzului în epoca la care ne referim.

Interesant de semnalat este faptul că în cele patru depozite de bronzuri descoperite în jumătatea de sud a Moldovei, la Băleni, Bozia Nouă, Ruginoasa și Tomești, unde s-au găsit bronz brut alături de numeroase seceri cu cîrlig și celturi perfect identice ca tip, piese de harnăsament, multe obiecte de podoabă, unele fragmente de tipare de turnat în așezarea Noua de la Holboca, precum și piese în curs de prelucrare și rebuturi de la turnarea bronzului ca la Băleni, toate acestea reprezentă dovezi ce întăresc supozitia noastră referitoare la existența meșterilor locali și a metalurgiei bronzului în Moldova.

Cf. H. Dumitrescu, *Dacia*, 7—8, 1935—1936, p. 200 și urm., fig. 4/8, 11; M. Rusu, *Sargetia*, 4, 1966, p. 24—25, fig. 1; Fr. Nistor, A. Vulpe, *SCIV*, 20, 1969, 2, p. 183 și urm., fig. 3/26; St. Dânilă, *Depozitul de bronzuri de la Stupini (jud. Bistrița-Năsăud)*, în *SCIVA*, tom. 26, nr. 2, București, 1975, p. 226—227, fig. 1/1; V. Palade, *Depozit de obiecte din epoca bronzului de la Tomești, comună Pogana (județul Vaslui)*, în *SCIVA*, tom. 27,2, București, 1976, p. 233—243; M. Petrescu-Dimbovița, *Depozitele de bronzuri din România*, Ed. Acad. R.S.R., București, 1977, p. 51—80.

4. Topor de bronz (celt). Inv. 6837. Provine probabil de la Sendreni. Cel de tip cu areadă, derivat din cel transilvănean. Are corpul masiv, cu tăișul drept și colțurile arcuite, ieșite în afara liniei corpului. De sub buza profilată a orificiului de înmănușare, ovală în secțiune, pornește o toartă secundă. Pe ambele fețe ale toporului, imediat sub buza orificiului de înmănușare și areadă, se află cîte cîteva linii verticale, în relief, care împodobesc obiectul. Este acoperit cu patină nobilă, de culoare măslinie, parțial corodată. Marginea orificiului de înmănușare ușor stirbită. Prezintă urme de întrebuițare. Măsoară 0,072 m lungime; 0,035 m lățimea tăișului; 0,012 m înălțimea tortitei; 0,043 m adâncimea găurii de înmănușare; 0,027 m diametrul maxim al orificiului de înmănușare; 110 g greutate (Pl. I/4 și Pl. Ia/4). Aparține primei epoci a fierului (Hallstatt B, sec. X—sec. VIII f.e.n.)

Celtul este datat de către Mircea Rusu de la Cluj, căruia îi mulțumim în mod deosebit și pe această cale. Vezi: Hortensia Dumitrescu, *Objets inédits au dépôt en bronze de Spălnaca, au Musée National des Antiquités de Bucarest, dans Dacia*, V—VI, 1935—1936, București, 1938, p. 204, fig. 5, vezi și p. 224; D. Berciu, *Catalogul Muzeului arheologic din Turnu Severin*, în *Materiale Arheologice*, I, 1953, p. 632, fig. 12; Done Șerbănescu și George Trohani, *Obiecte din cupru și bronz descoperite în județul Ilfov*,

în SCIVA, tom. 26,4, București, 1975, p. 533–535, fig. 3/5–6; M. Petrescu-Dimbovița, *Depozitele de bronzuri din România*, Ed. Acad. R.S.R. București, 1977, p. 125–146.

5. Creuzet pentru turnat metale. Inv. 4758. Provine de la Bărboși. Înalt: 0,085 m; diam. maxim gură; 0,076 m. Întreg, bine conservat, din lut ars, de formă conică – semi-sferoidală, cu gura largă, ovalizată, vitrificat, de aspect spongios, multicolor (negru, roșu, și verde). În interiorul lui se văd pete verzui de la turnarea cuprului și bronzului. Astfel de creuzete sunt bine documentate în diferite așezări daco-romane. Din Dacia sudească sunt publicate două: unul descoperit la Slăveni, în 1969 și altul în mormântul nr. 146 din necropola de la Sucidava, datează în sec. III e.n. Analogii putem face și cu cele descoperite în castrul roman de la Buciumi.

De asemenea s-au descoperit multe creuzete, de ordinul sutelor, în marile așezări geto-dacice din Moldova, de la Poiana, Răcătău și Brad, de pe valea Siretului, datează sec. I. i.e.n. – sec. II. e.n. (Pl. I/5 și Pl. Ia/5).

Cf. Eug. Chirilă și colab., *Castrul roman de la Buciumi*, Cluj, 1972, p. 57 și pl. XXXI/1–3; Gheorghe Popilian, *Ceramica română din Oltenia*, Craiova, 1976, p. 113, pl. LXI/743–744.

6. Vas miniatuș de lut ars. Inv. 4759. Provine de la Bărboși. Din pastă inferioară, cenușie, lucrat rudimentar cu mâna, este de forma unei ceșuțe, cu gura largă deschisă, buza evazată și fundul plat. Două rînduri de proeminențe pastilatice, dispuse orizontal acoperă zona mijlocie a vasului. Prezintă urme de ardere secundară. Măsoară: 0,050 m înălțime; 0,050 m diametrul gurii și 0,035 m diametrul fundului. Aparține culturii geto-dacice (sec. I. i.e.n. – sec. I. e.n.), cu analogii perfecte în așezările geto-dacice de la Bărboși și Poiana – Tecuci, jud. Galați și la Răcătău și Brad, jud. Bacău (Pl. I/6 și Pl. Ia/6). Informații analogice primite de la prof. Radu Vulpe – București și Viorel Căpitanu – Bacău cărora îințem să le mulțumim în mod deosebit și pe această cale.

Cap. II. VASE ANTICE GRECEȘTI

7. Amforă attică cu figuri negre pe fond roșu.

Inv. 4726. Proveniență necunoscută. Înalt: 0,320 m; diam. gură 0,130 m; diam. maxim: 0,200 m; diam. fund: 0,113 m. Întreagă, bine conservată, ușor stirbită în dreptul buzei. Argilă fină roz-gălbui. Gura formată pilnie, cu buza plat-orizontală, corpul sferoidal – alungit, piciorul mult evazat, concav, prevăzut cu două toarte prinse pe umăr și gât. Pictură cu figuri negre pe fondul roșu al vasului, dispusă în cinci registre. Gâtul în exterior și interior, toartele în întreaga lungime, fundul la exterior, registrul de la baza scenelor, precum și cele două benzi verticale din dreptul toartelor sunt acoperite cu firnis negru, lăcios, pe alocuri ușor corodat. Zona gâtului este delimitată de două dungi roșii orizontale, iar partea inferioară a amforei decorată cu un registru de fascii dispuse radiar.

Pe pîntecul amforei sunt înfățișate două scene de luptă identice, reprezentând un războinic între doi tineri figuranți ce stau în picioare față în față.

Războinicul fugind către dreapta (în schemă arhaică), cu capul întors către stînga, ține în mâna stîngă un scut rotund, iar cu dreapta ridicată la înălțimea capului aruncă o lance. Pe cap poartă un frumos coif atenian, iar pe șoldul drept spada. Este învesmîntat cu chiton scurt. Cei doi tineri învesmîntați cu chitonuri lungi, ușor drapate ce ajung pînă în zona glesnelor, sunt înarmați cu scuturi rotunde și lănci în mâna stîngă. Partea superioară a celor două scene este mărginită de un chenar orizontal cu frunze de iederă, iar cea inferioară reprezentând solul este redată de o dungă roșie. Inciziile fine sunt prezентate numai pe veșminte, coifuri și scuturi. (Pl. II/7). Roșu de retuș pe chitonul și scutul războinicului, pe chitonurile figurantilor și pe sol. Al treilea sfert al sec. VI. i.e.n. Aproape de manica pictorului Louvre F6.

Corpus Vasorum Antiquorum, Italia, Museo di antichità di Torino a cura di F. G. La Porto, fasc. XL/II, Torino, 1969, III, C, Ceramica attica a figure negre, tav. 1/1–2 (4653), p. 3; *Corpus Vasorum Antiquorum – Pologne* – sous la direction d'Edmund Bulanda Goluchów, Musée Czartoryski, Pologne, fascicule 1, p. 14–15, pl. 10/2a; 2b; 3a–3b (III. H. E. Vases attiques à figures noires); J. D. Beazley, *Encyclopædia Italiana de artă antică*, vol. VII, Roma, Musei Vaticani, p. 746, (Pitore del Louvre F. 6); J. D. Beazley, *Attic Black-Figure Vase-Painters*, Oxford, 1956, p. 125 urm., în special nr. 36 – urm.; *CVA, Torino*, 2, pl. 1 (1785) / 1–2; Clara Rhodos, vol. II, Rodi, 1929, p. 262, 270, fig. 269, 2 (10645).

8. *Lekythos*. Inv. 4734. Provine de la Bărboși. Înalt: 0,170 m; diam. maxim: 0,050 m; diam. picior: 0,040 m. Întreg, bine conservat. Gîtu lipit și piciorul ușor stirbit. Gura în formă de pîlnie, buza plan-orizontală, corpul cilindric și piciorul concav. Argilă gălbui-roșcată. Interiorul și exteriorul gurii, exteriorul toartei și partea inferioară a corpului acoperite cu firnis negru lucios, restul cu firnis portocaliu. Decor: figuri negre pe fondul roșu al vasului. Pe umăr două rînduri de bastonașe, dispuse radiar, mărginită periferic de un cerc. Corpul ornamentat cu un grup de trei palmete alternând cu boboci de lotus. La baza lor un registru de cereuri punctate central. Zona inferioară a decorului este delimitată de trei dungi portocalii, circulare, obținute prin crujăre. Vas attie, datat în al doilea sfert al secolului al V-lea i.e.n. (Pl. III/8). Cercul pictorului Beldam, grupul „Pattern lekythoi”.

Cf. Coliu, cat., 39, fig. 54; CVA, Altenburg, 1, pl. 42/14; CVA, Musée Rodin 1, p. 27, pl. 18/3; Suzana Dimitriu et Petre Alexandrescu, CVA, București, 1965, p. 36, pl. 31, fig. 4-10; Kosub, p. 119-120, pl. I, fig. 3; Gino Vinicio Gentili, *Siracusa*, în Notizie Scavi, an. CCCLVIII, vol. XV, 7-12, 1961, p. 416, fig. 14-b; Cedric G. Boulter, *Graves in Lenormant Street, Athens*, în Hesperia, XXXII, 2, 1963, p. 118, pl. 37 B5, p. 123, pl. 42 E7; Silvia Teodor și Silviu Sanie, *Ceramica grecească din Muzeul de istorie a Moldovei (I)*, în Arheologia Moldovei, VI, București, 1969, p. 58-60, fig. 2/5a-5b; *Corpus Vasorum Antiquorum, Pologne: Fascicule 3*, Varsovie - Cracovie, 1936, pl. 1/13-14 (III He-f. Vases attiques à figures noires (10-à 15) Varsovie, Collection Choynowski); The William L. Bryant Foundation, *Ceramicas Griegas de la Peninsula Iberica*, Tomo II, Indices Y Laminas, Valencia, 1968, Lámina XXII-XXV (Museo Monografico de Ampurias; Museo Diocesano de Gerona; Museo Arqueológico de Barcelona; Museo de Prehistoria de Valencia etc.).

9. *Lekythos*. Inv. 4736. Provine de la Bărboși. Înalt: 0,130 m; diam. maxim 0,041 m; diam. picior: 0,030 m. Întreg, cu buza, gîtu și piciorul lipite. Gura în formă de pîlnie, buza evazată, plat-orizontală, corpul cilindric, piciorul concav, pictat cu negru pe muchia inferioară. Argilă cărămizie. Interiorul gurii, exteriorul gîtului, al toartei și regiunea inferioară a corpului acoperite cu firnis negru, restul cu firnis portocaliu, în mare parte corodat. Decor: figuri negre pe fondul portocaliu al vasului, râu păstrat. Pe umăr un rînd de puncte și altul de bastonașe, brun-roșcate, dispuse radiar. Un chenar din trei rînduri de puncte alternând cu patru dungi orizontale, ornamentează partea superioară a corpului. Sub chenar, personaj feminin, probabil zeiță, cu chiton drapat ținând în mînă un băț lung, în quadrigă spre dreapta. În stînga cailor, Dionysos în chiton lung, înconjurat de iederă, ține în mîna stîngă un rhyton. Un alt personaj feminin frumos înveșmintat stă în fața lui Dionysos. Înaintea cailor personaj feminin la fel îmbrăcat, așezat pe un okladias (scaun). Solul este înșătit printr-o linie circulară incizată. Întregul decor al vasului se termină în regiunea sa inferioară prin două incizii fine circulare. Vas attie, primul sfert al secolului al V-lea i.e.n. Atelierul pictorului Haimon (Pl. III/9).

Cf. Beazley, ABV, p. 539 și urm.; Petre Alexandrescu et Suzana Dimitriu, CVA, București, 1968, p. 18, pl. 20/1,5-7; *Ceramicas Griegas de la Peninsula Iberica*, tom. II, Valencia, 1968, Lámina XXVIII-XXXL

10. *Lekythos*. Inv. 4735. Provine de la Bărboși. Înalt: 0,195 m; diam. maxim: 0,055 m; diam. picior: 0,040 m. Întreg, bine conservat. Gîtu lipit. Gura formată pîlnie, buza evazată, plat-orizontală, corpul cilindric, piciorul concav, profilat, pictat pe muchii cu două dungi brun-inchise. Argilă gălbui-cărămizie. Interiorul gurii, exteriorul toartei, zona inferioară a corpului acoperite cu firnis roșu. Decor: figuri negre cu retuze roșii-brune pe fondul gălbui-cărămiziu al vasului. Pe umăr un rînd de puncte și altul de bastonașe sau limburi triunghiulare, brun-deschise, dispuse radiar. În regiunea superioară a corpului o bandă din două rînduri de puncte încadrate pe dungi duble alcătuiesc un chenar. Sub acesta, personaj feminin, probabil zeiță (Nike?), înveșmintat cu chiton ținând în mînă o muie lungă, în quadrigă spre dreapta. În stînga cailor, Dionysos (?) într-un chiton lung, înconjurat de iederă, ține în stîngă un rhyton. Un alt personaj feminin elegant înveșmintat stă în fața lui Dionysos. Înaintea cailor personaj feminin la fel înveșmintat așezat pe un okladias (scaun). Solul este redat printr-o incizie fină orizontală. Întregul decor este mărginit pe latura sa inferioară de o bandă îngustă din trei incizii circulare. Vas attie datat la începutul secolului al V-lea i.e.n. Atelierul pictorului Haimon (Pl. III/10).

Cf. Beazley, ABV, p. 539 și urm. Petre Alexandrescu et Suzana Dimitriu, CVA, București, 1968, p. 18 pl. 20/1, 5–7; Maria Maltese, Gli „Unguentari selinuntini”, în Sicilia Archeologica, 27, aprilie, 1975, p. 36 (Parte del carro della tomba 115 rinvenuta il 26.3.1965 nella necropoli di Manicalungà (Selinunte); *Ceramicas Griegas de la Peninsula Iberica*, II, Valencia, 1968, Lámina, XXVIII–XXXI.

11. *Lekythos*. Inv. 4771. Provine de la Bărboși. Înalt: 0,145 m; diam. maxim: 0,065 m; diam. picior 0,041 m. Întreg, bine conservat. Argilă fină gălbui-cărămizie. Corpul cilindric – ovoidal, Gura formată pilnie. Figuri negre pe fond roșu. Fondul vasului eișigă mult în valoare datorită invelișului său subțire, orange, dar pierde întrucâtva din cauza arderii neuniforme, vizibilă în zona inferioară. Firnis negru la baza corpului, deasupra piciorului și a toartei în exterior. Fundul piciorului prevăzut cu o adineitură conică este rezervat. Gura în interior și exterior decorată cu motive repezentând picături globulare, intercalate de paranteze orizontale. Pe umăr, în partea opusă toartei, o palmetă, mărginită de două linii subțiri. În dreapta și stânga palmetei, cîte două bastonașe lungi și altele scurte, situate între ele. Muchia umărului înconjurată de o dungă circulară. În partea opusă toartei, corpul este ornamentat cu o scenă de luptă a doi luptători îmbrăți cu coifuri, lănci și scuturi circulare, asistati de două personaje feminine, drăpate, cu haghetă în mâini, situate în spatele acestora. Luptătorii sunt înveșmîntați cu chitonuri scurte și enemide. Două mlădițe de iederă completează decorul scenei. Solul este redat printr-o bandă circulară orizontală executată neuniform. Retuze roșii în zona inferioară a corpului. Incizii pe vesminte și scuturi. Vas attic cu figuri negre, primul sfert al sec. V – i.e.n. (P. III/11). Atelierul pictorului Haimon.

Cf. Beazley, ABV, p. 466, et suiv; Petre Alexandrescu et Suzana Dimitriu, CVA, București, 1968, p. 32, pl. 38/2,3–5; The William L. Bryant Foundation, (Monografias sobre cerámicas hispanicas) *Cerámicas griegas de la Península Ibérica*, Tom. II, Índices y Láminas, Valencia, 1968, Lámina XXVI/3, Museo Diocesano de Vich.

12. *Lekythos aryballesc*. Inv. 4737. Proveniență necunoscută. Înalt: 0,102 m; diam. maxim 0,064 m; diam. picior. 0,053 m. Întreg. Argilă fină roz-gălbui. Gura în formă de pilnie. Piciorul cu ramă inelară. Jumătate din suprafața exterioară acoperită cu firnis negru-măsliniu, lucios, jumătate cu firnis roșu și pete măslinii, rezultat negativ al arderii. Fundul concav, rezervat. Secolul al IV-lea i.e.n. (Pl. III/12).

Cf. Petre Alexandrescu et Suzana Dimitriu, CVA, București, 1968, p. 26, pl. 31/6; vezi și Silvia Teodor și Silviu Sanie, *Ceramica grecească din Muzeul de istorie a Moldovei (I)*, în Arheologia Moldovei, VI, București, 1969, p. 57. *Corpus Vasorum Antiquorum, Pologne*, Fascicule 3; Varsovie – Cracovie, 1936, pl. 4/11, III. – Vases attiques à couverte noire lustrée (1 à 12), Varsovie., Musée Majewski; Maria Maltese, Gli „Unguentari selinuntini”, în Sicilia Archeologica, 27, aprilie, 1975, p. 30, fig. 9.

13. *Aryballos globular*. Inv. 4739. Provine probabil de la Bărboși. Înalt: 0,078 m; diam. maxim 0,074 m; diam. buză 0,048 m. Întreg. Stare de conservare bună. Din argilă de culoare alb-gălbui. Buza plată, discoidală, ușor alveolată, cu marginea rețezată, ornamentată cu patru cercuri concentrice de culoare brun-roșcată, trei liniare și unul central bandat, iar marginea buzei cu trei linii orizontale. Umărul este decorat cu patru grupuri de bastonașe în careu. Corpul pictat cu o floare de lotus cu patru petale prezentate cruciform, intercalate de două petale hașurate în rețea. Toarta dreaptă. Ornamentul parțial corodat. Corintian tîrziu, datat în jurul anului 550 i.e.n. (Pl. IV/13).

Cf. Ure, AFR, p. 43–45 și CVA, Reading 1, pl. 5/1; Justuf Boysal, în AA, 74, 1959, p. 10 și 14, fig. 4; Patricia Lawrence, *Five Grave Groups from the Corinthia*, în *Hesperia*, XXXIII, 2, 1964, p. 102 K6, pl. 21; Nevio Degrassi, în FA, XI, 1958, p. 189, pl. XXVIII, nr. 2863; Petre Alexandrescu et Suzana Dimitriu, CVA, București, 2, (Roumanie 2), București, 1968, p. 14, Pl. 10/7–8; Silvia Teodor și Silviu Sanie, *Ceramica grecească din Muzeul de istorie a Moldovei (I)*, în Arheologia Moldovei, VI, București, 1969, p. 56, fig. 1/3; Werner Müller, *Corpus Vasorum Antiquorum Deutschland*, Leipzig, Band. 1, Akademie-Verlag-Berlin, 1959, IIIc, tafel 32/1–2; 4–5; 7 (Korinthisch), p. 39–40; *Corpus Vasorum Antiquorum, Pologne*: Fascicule 3, Varsovie – Cracovie, 1936, pl. 1/9. (IIIC – Vase corinthien, Varsovie, Collection Choynowski; Idem, pl. 3/1, III Ca-Vases Corinthens (1), Poznań, Muzeum Wielkopolskie –; *Corpus Vasorum Antiquorum, Pologne* – Fascicule 5, Varsovie – Musée National 2, pl. 34/4–8; 35/1–9 (IIIC, Style corinthien récent); Clara Rhodos, III, Rodi, 1929, p. 58, fig. 49; p. 79, fig. 70 și pl. VII.

14. *Lekythos aryballesc*. Inv. 2594. Provine probabil de la Bărboși. Înalt: 0,074 m; diam. maxim: 0,041 m, diam. fund: 0,032 m. Are gura în formă de pilnie, acoperit cu firnis de culoare brun-roșcat. Același firnis acoperă și jumătatea superioară a tortiei. Pe fundul general al vasului, care păstrează culoarea gălbui-roșcată a argilei, lekythosul este ornamentat pe întreaga suprafață: pe git cu șapte linii verticale; patru brun-roșcate și trei albe, dispuse alternativ, la distanțe egale, iar pe corp cu o rețea de culoare brun-roșcat, punctată cu alb la intersecțiile liniilor. Decorul acoperă și piciorul inelat al vasului. Piesa se include în seria vaselor attice datată în secolul al IV-lea i.e.n. (Pl. IV/14).

Cf. Beazley, ABV, p. 663; K. Romiopoulou, ΑΓΓΕΙΑ ΤΟΥ 4^{ου} ΑΙΩΝΟΣ ΠΧ. ΕΚ ΤΩΝ ΑΝΑΣΚΑΦΩΝ ΤΗΣ ΑΜΦΙΠΟΛΕΩΣ, în Arh. Eph., Atena, 1964, p. 97, fig. 3b; 3g; Suzana Dimitriu, CVA, București, 1965, p. 40, pl. 35, fig. 16 și 17; CVA, Varsavia, 3, pl. 44/1-8; Th. Ivasov, Apollonia, p. 129, pl. 54; Kozub, p. 129, pl. IV, fig. 4 și 5; Silvia Teodor și Silvian Sanie, Ceramica grecească din Muzeul de istorie a Moldovei (I), în Arheologia Moldovei, VI, București, 1969, p. 58, fig. 2/3; Corpus Vasorum Antiquorum, Pologne: Fascicule 3, Varsovie – Cracovie, 1936, pl. 2/1-4 (III If. – Vases attiques à décor réticulé (1 à 4), Varsovie, Collection Chojnowski –); Idem, Planches uniques/23-26, III If. – Vases attiques à décor réticulé (23 à 26), Varsovie, Musée Archéologique d'Etat –; Ceramicas Greigas de la Peninsula Iberica, tom. II, Valencia, 1968, Lámina CXIV-CXVI.

15. *Lekythos aryballesc*. Inv. 4738. Proveniență necunoscută. Înalt: 0,063 m; diam. maxim: 0,054 m; diam. picior: 0,051 m. Întreg. Argilă fină roz-gălbui. Gura în formă de pilnie. Piciorul cu ramă inelată. Firnis negru-măsliniu, lucios, în cea mai mare parte erodat. Corpul decorat cu benzi orizontale, rezervate. Fundul concav, rezervat. Vas attic, prima jumătate a secolului al IV-lea i.e.n. Seria „Lekythi bandate”. Pl. IV/15).

Cf. CVA, Karlsruhe 1, pl. 33/10-12 (bibliographie, ibidem, p. 41); Apollonia, no. 140 (fin du II-e quart du IV-e siècle); Suzana Dimitriu, CVA, București, 1965, p. 40, pl. 35/12-13.

16. *Oenochoé* – miniatură cu toartă supraînălțată. Inv. 2585. Provine probabil de la Bărboși. Înalt: 0,053 m; diam. maxim: 9056 m; diam. fund: 0,040 m. Buza șirbită și tortiță lipsă. Fundul plat cu ramă inelată. Din argilă gălbui-deschisă, vasul este acoperit cu un firnis slab și dungi brun roșcate, orizontale, rău conservate, cu reflectii metalice (Pl. IV/16). Datată în sec. IV. i.e.n. Corinthian tîrziu.

Cf. H. G. G. Payne, Necrocorinthia, Oxford, 1931, cat. 1552 A, fig. 193; CVA, Reading 1, text pentru pl. 7/8; Suzana Dimitriu et Petre Alexandrescu, CVA, București, 1965, p. 24, pl. 19/3-5.

17. *Bolsal attic*. Inv. 2584. Provine de la Bărboși. Înalt 0,049 m; diam. gură; 0,115 m (eu toartele: 0,200 m); diam. fund: 0,080 m. Întreg, bine conservat. Argilă fină roz-gălbui. Toartele puțin oblice prinse de marginea buzei. Piciorul de forma unei rame circulare. Acoperit cu firnis negru, lucios, în interior, exterior și pe toarte. Suprafața interioară a vasului este ornamentată cu motive stampate, aleătuite din patru nuci palmete dispuse cruceiform, înconjurate de două rînduri de linii paralele incizate, dispuse circular cu rotiță dințată. Urme de retuze roșii. Vas attic, ultimul sfert al secolului al V-lea – sec. IV i.e.n. (Pl. IV/17).

Cf. Hesperia, XVIII, 1949, p. 331 et pl. 93/77; Annual of the British School at Athens, 53-54, 1958-1959, fig. 12/193 et pl. 43/193 („late fifth cent.”); Olbia, 1964, p. 164, fig. 36/1; The American School of Classical studies at Athens Princeton, New Jersey, 1970, Plate 56/604, 767; Petre Alexandrescu et Suzana Dimitriu, CVA, București 2, 1968, p. 27, pl. 33/4.

18. *Cantharos attic cu toartele supraînălțate*.

Inv. 4733. Proveniență necunoscută. Înalt: 0,092 m (eu toartele: 0,125 m); diam. gură: 0,107 m; diam. picior: 0,086 m. Ușor șirbit la buză și rama piciorului. O toartă lipită. Argilă fină roz-gălbui. Toartele late, prevăzute cu pinteni în partea inferioară. Piciorul în formă de ramă circulară. Acoperit cu firnis negru lucios în interior, exterior și pe toarte. Rama piciorului și fundul rezervat. Fundul decorat cu două cercuri concentrice și un punct central de culoare cafenie. A doua jumătate a sec. al VI-lea i.e.n. (Pl. IV/18).

Cf. Suzana Dimitriu et Petre Alexandrescu, CVA, București, 1965, p. 47, pl. 45/5; M. A. Richter, The Athenian Agora, vol. XII. Black and Plain Potteri, Part. 2.

19. *Lekythos în formă de rodie*. Inv. 6814. Proveniență necunoscută. Înalt: 0,140; diam. maxim: 0,129 m; diam. gură: 0,059 m; diam. fund: 0,078 m. Buza spartă parțial și toarta lipsă. Din pastă alb-gălbui. Gura formată pilnie. Gîtu și corpul vasului acoperite cu firnis cafeniu-roșcat, lucios, puternic corodat pe umeri. Partea inferioară și fundul fără firnis. Un cerc în relief delimită gîtu de umărul vasului. Fundul prevăzut cu ramă inelară, este încizat cu trei cercuri concentrice. Corpul vasului de forma unei rodii este compartimentat în felii longitudinale. Suprafața exterioară prezintă pete negre de la ardere. (Pl. IV/19). Vas rar întîlnit. Se datează în sec. IV i.e.n.

Informații primite de la Petre Alexandrescu căruia îi mulțumim în mod deosebit și pe această cale. Vezi și Clara Rhodos, III, 1929, p. 153, fig. 146 (pentru forma de rodie).

20. *Skyphos*. Inv. 4729. Proveniență necunoscută. Înalt: 0,088 m; diam. gură: 0,110 (cu toartele: 0,170 m); diam. fund: 0,060 m. Argilă fină alb-gălbui. Tortile orizontale. Suport inelar. Întreg, bine conservat. Acoperit cu firnis cafeniu-închis-măsliniu, lucios, în interior și exterior. Partea inferioară rezervată, de aspect bandat, ornamentată cu un cerc subțire orizontal, de culoare cafenie. Rama suportului acoperită cu același firnis. Fundul vasului este decorat cu două cercuri concentrice de grosimi diferite, dintre care cel de dimensiuni reduse indică punctul centrului. Sub toarte un cerc orizontal roșu. Firnisul prezintă parțial pete albulii de natură calcaroasă. Corinthian tirziu, secolul al VI-lea i.e.n. (Pl. V/20).

Cf. Petre Alexandrescu și Suzana Dimitriu, *CVA*, București, 1968, p. 12, pt. 8/1; Silvia Teodor și Silviu Sanie, *Ceramica grecească din Muzeul de istorie a Moldovei (I)*, în Arheologia Moldovei, VI, București, 1969, p. 63, fig. 2/2.

21. *Skyphos*. Inv. 4730. Provine de la Bărboși. Înalt: 0,070 m; diam. gură: 0,100 m (cu toartele: 0,149 m); diam. fund: 0,060 m. Întreg, reconstituit. Argilă fină alb-gălbui. Toartele orizontale. Suport inelar. Acoperit cu firnis cafeniu închis-măsliniu, lucios, în interior și exterior, în cea mai mare parte corodat. Zona inferioară rezervată, de aspect bandat, decorată cu hașuri de linii verticale gălbui – verzu, mărginită la partea superioară cu un cerc orizontal roșu. Rama suportului acoperită cu culoare gălbui-verzuie. Fundul vasului este ornamentat cu două cercuri concentrice, de grosimi diferite, de aceeași culoare. În mijlocul cercului mic se află un punct pietat ce indică centrul. Sub toarte două cercuri orizontale, subțiri, distanțate, roșii. Skyphos corinthian sec. VI i.e.n. (Pl. V/21).

Cf. *CVA*, Reading 1, pl. 2/12 et p. 5; Petre Alexandrescu și Suzana Dimitriu, *CVA*, București, 1968, p. 12, pl. 8/2; *Histria – Monografie Arheologică*, vol. I, București, 1954, vezi: S. Dimitriu, VI. Zira, Em. Condurachi, *Ceramica (arhaică și attică, helenistică, romană tirziei)*, p. 406, fig. 279; J. D. Beazley, *Corpus Vasorum Antiquorum Great Britain*, Fascicule 9, Oxford, F. 2, plate IV/1, p. 67; The America School of Classical studies at Athens Princeton, New Jersey, 1970, Plate 14/308–312; *Ceramicas griegas de la Peninsula Iberica*, tom., II Valencia, 1968, Lámina CXC.

22. *Skyphos*. Inv. 4731. Proveniență necunoscută. Înalt: 0,052 m; diam. gură: 0,063 m (cu toartele: 0,093 m); diam. fund: 0,027 m. Fisurat, întreg. Toartele orizontale și suportul inelar. Argilă fină alb-gălbui. Acoperit cu firnis roșu și pete brune în interior și exterior, corodat în cea mai mare parte. Partea superioară a vasului, zona dintre torti, este decorată cu linii verticale, brune, în grupe de cîte patru glife, distanțate în mod egal, cîte trei grupe de o parte și de alta a toartelor. Registrul median cu decor „subgeometric” reprezentând cîini ce aleargă spre dreapta. Fundul este ornamentat cu un cerc roșu, prevăzut cu punct central (Pl. V/22). Skyphos corinthian, prima jumătate a sec. al VI-lea i.e.n.

Cf. *CVA*, Reading 1, pl. 2/12 et. p. 5; Petre Alexandrescu și Suzana Dimitriu, *CVA*, București, 1968, p. 12, pl. 8/2; J. D. Beazley, *Corpus Vasorum Antiquorum Great Britain*, Fascicule 9, Oxford, F. 2, plate IV/12–14.

23. *Skyphos*. Inv. 4732. Provine de la Bărboși. Înalt: 0,073 m; diam. gură: 0,100 m (cu toartele: 0,156 m); diam. fund: 0,047 m. Întreg. Regiunea buzei într-un punct lipită. Argilă fină roz. Toartele ușor areuite prinse oblic pe umăr. Suportul inelar. Firnis negru

cu reflexe măslinii, inegale în interiorul și exteriorul vasului. Partea inferioară a corpului și talpa suportului rezervate. Vas attic? Ultimul sfert al veacului V i.e.n. (Pl. V/23).

Cf. *Hesperia*, IV, 1935, p. 486, cat. 114, et, *ibidem* XVII, 1949, pl. 86/148 et 149; Petre Alexandrescu et Suzana Dimitriu, *CVA*, București, 1968, p. 26, pl. 31/9; *Corpus Vasorum Antiquorum, Pologne: Fascicule 3, Varsovie-Cracovie*, 1936, pl. 4/9 (III) — Vases attiques à couverte noire lustrée (1 à 12) Varsovie, Musée Majewski; The American School of classical studies at Athens Princeton, New Jersey, 1970, Plate 15/32—33.

24. *Cupă — Skyphos*. Inv. 4727. Provine probabil de la Bărboși. Înalt: 0,085 m; diam. gură: 0,142 m (cu toartele: 0,200 m); diam. picior: 0,086 m. Întreg, bine conservat. Ușoare știrbiri pe marginea buzei și picior. Argilă fină roz-gălbui. Toartele puțin arcuite prinse oblic pe umăr. Piciorul de forma unei rame circulare. Decor: figuri negre pe fondul roșu al vasului. Firnis negru lucios, bandat, pe marginea buzei și la baza corpului, pe toarte, la exteriorul și interiorul ramei. Muchia piciorului și fundul rezervate. Fundul ornamentat cu două cercuri concentrice și un punct negru central. Interiorul vasului negru. Ambele zone ale toartelor decorate cu scene identice: grupe alcătuite din cîte două personaje feminine spre dreapta, în chitonuri lungi. Personajul feminin din partea dreaptă are mâna ridicată.

De o parte și de alta a personajelor, ramuri cu frunze. Spațiul scenelor rămas liber, decorat cu măldițe de iederă. La stînga și la dreapta toartelor, patru palmete cu frunzele dispuse radiar și duble volute la bază, mărginite de linii subțiri arcuite. Solul indicat printr-un cerc orizontal. Incizii fine numai pe drapajul vesmintelor. Vas attic, primul sfert al secolului V i.e.n. Cercul pictorului Haimon (Pl. V/24).

Cf. *CVA*, Reading 1, pl. 11/6 ("Followers of Haimon Painter"); Suzana Dimitriu, *CVA*, București, 1968, p. 29, pl. 23/6; *CVA*, Michigan, 1, pl. 16/3 (Peleus et Thetis).

Cap. III. AMFORETE UNGUENTARII ELENISTICE ȘI VASE ROMANE

25. *Amforetă unguentariu elenistică*. Inv. 4779. Provine de la Bărboși. Înalt: 0,114 m; diam. maxim: 0,053 m; diam. gură: 0,027 m; diam. talpă picior: 0,027 m. Întreagă, marginea buzei ușor știrbită. Argilă alb-gălbui, cu evidente dungi orizontale de la roata olarului. Amforeta are corpul ovoidal și peretei groși, gîrlul relativ scurt, cilindric, buza îngroșată, inelară și piciorul cilindric cu talpa plată, evazată. Pe buză, git și umăr este decorată cu nouă benzi orizontale, de culoare galben-portocalie, puternic corodată.

Unguentariile de acest tip apar în mormintele antice de la Constanța, dateate la sfîrșitul sec. IV. și începutul sec. III i.e.n. (Pl. VI/25).

Cf. Vasile Pârvan, *Incepiturile vîstii romane la gurile Dunării*, București, 1923, p. 144, fig. 72; Théophile Sanciu-Săveanu, *Callatis, III-e rapport préliminaire. Fouilles et recherches de 1926*, dans Dacia, III—IV, 1927—1932, București, 1933, p. 422/fig. 24; 25; 40; Idem, *Callatis VI, dans Dacia*, V—VI — 1935—1936, București, 1938, fig. 24/3; *Corpus Vasorum Antiquorum, Pologne sous la direction d'Edmund Bulanda (Colecțions diverses)*, Varsovie-Craiovă, 1936, Fascicule 3, pl. 1, 15 (1G — Vases de la Crimée (1 à 30); H. A. Thompson, *Two Centuries of Hellenistic Pottery*, *Hesperia*, III, 1934, B7; Vezi și M. Bucovălă, *Necropole elenistice la Tomis*, Muzeul regional de arheologie Dobrogea, Constanța, 1967, p. 21, M. CCCXLIV, fig. b.; M. Bucovălă, *Tradizioni elenistiche in materiale funerarie de epocă română timpurie la Tomis*, în Pontica, 2, Muzeul de arheologie Constanța, București, 1969, p. 312 și urm., fig. 22/a-c.

26. *Amforetă unguentariu elenistică*. Inv. 4748. Provine de la Barboși. Înalt: 0,102; diam. maxim: 0,052 m; diam. gură: 0,025 m; diam. talpă picior: 0,022 m. Întreagă, ușor știrbită la buză și talpa piciorului. Argilă roșie-cărămizie, compactă, bine arsă. Amforeta are corpul ovoidal, cu peretei subțiri, gîrlul scurt, cilindric, buza teșită și piciorul cu talpa ușor conică, evazată. Întreaga suprafață exterioară acoperită cu angobă măslinie lucioasă. Pe git și pe umăr este decorată cu trei benzi orizontale de culoare galbenă, mărginite de dungi roșii, parțial ecorodate. Astfel de unguentarii apar pentru prima dată în mormintele antice de la Constanța, dateate la sfîrșitul sec. IV și începutul sec. III i.e.n. (Pl. VI/26).

Cf. Vasile Pârvan, *Incepiturile vîstii romane la gurile Dunării*, București, 1923, p. 144, fig. 72; Théophile Sanciu-Săveanu, *Callatis III-e rapport préliminaire. Fouilles et recherches de 1926*, dans Dacia, III—IV, 1927—1932, București, 1933, p. 422/fig. 24; 25; 40; Idem, *Callatis VI, dans Dacia*, V—VI, 1935—1936, București, 1938, fig. 24/3; *Corpus Vasorum Antiquorum, Pologne sous la direction d'Ed-*

mund Bulanda (*Collections diverses*), Varsovie-Cracovie, 1936, Fascicule 3, pl. 1/26—28 (I G — Vases de la Crimée (la 30); Cf. T. Ivanov, in *Izvestia*, X, Varna, 1956, p. 107, fig. 2, C, pl. VI; Vezi și M. Bucovală, *Necropole elenistice la Tomis*, Muzeul regional de arheologie Dobrogea, Constanța, 1967, p. 19, fig. b.; M. Bucovală, *Traditii elenistice în materialele funerare de epocă română timpurie la Tomis*, în Pontica, 2, Muzeul de arheologie Constanța, București, 1969, p. 312 și urm., fig. 22/a-c.

27. *Amforă română*. Inv. 2590. Provine de la Bărboși. Înalt: 0,770 m; diam. maxim: 0,180 m; diam. gură interior: 0,045 m (cu buza: 0,070 m). Întreagă. Pastă cu nisip în compozitie, pigmentată, de culoare gălbui-roșie. Amforă sveltă cu corpul fusiform, toartele ovoidale cu o sănătate mediană longitudinală, prinse de sub buză și pe umărul vasului. Are buza îngrosată, profilată semicircular, gâtul înalt, strîmt, cilindric, ușor umflat în regiunea mijlocie și fundul terminat printr-un pieior subțire, cilindric, cu un mic umbo. Întreaga suprafață exterioară este canelată orizontal în spirală. Prezintă urme de ardere secundară în regiunea inferioară a corpului. Se datează în secolul I și prima parte a secolului al II-lea e.n., având analogii în unele puncte din Dobrogea și Moldova. (Pl. VI/27; IXa/27).

Cf. Em. Condurachi și colaboratorii, *Santierul arheologic Histria*, în Materiale, VII, București, 1961, p. 256, fig. 23; Silviu Sanie, *Importuri elenistice și romane în cleva celăii și așezări dacice din Moldova*, în SCIV, tom. 24, 3, București, 1973, p. 407—425, fig. 9/1 și fig. 10/1,3.

28. *Cană română cu gura treflată și canelată*. Inv. 4746. Provine din necropola romană de la Bărboși. Înalt: 0,158 m; diam. gură: 0,073 m; diam. maxim: 0,113 m; diam. fund: 0,048 m. Întreagă, cu buza ușor stirbită. Pastă bună de culoare cărămizie. Cană piriformă, cu gâtul troneonic, despărțit de corp printr-o canelură largă, cu fundul concav și ramă inelară. La partea superioară a gâtului două caneluri orizontale slab imprimate. Toarta lată și canelată este prinse de sub buză și pe umărul vasului. Este acoperit în zona superioară, în interior și exterior, cu vopsea roșie, parțial corodată. Reprezintă o variantă tipologică mult răspândită în așezările romane de pe teritoriul patriei noastre. Se datează în sec. II—III e.n. (Pl. VI/28)

Cf. Vasile Pârvan, *Incepiturile vieții romane la gurile Dunării*, București, 1923, p. 145, fig. 73; Nicolae Costar, *Săptăturile și sondajele de la Sendreni — Bărboși (r. Galați)*, în Materiale, VIII, București, 1962, p. 509, fig. 2/3; M. Bucovală, *Traditii elenistice în materialele funerare de epocă română timpurie la Tomis*, în Pontica, 2, Muzeul de arheologie Constanța, 1969, p. 303, fig. 10; Gheorghe Popilian, *Ceramica română din Oltenia*, Craiova, 1976, p. 94—95, pl. XL/412—413, 416.

29. *Cupă — pahar română fără toartă*. Inv. 4747. Provine din necropola romană de la Bărboși. Înalt: 0,076 m; diam. corp: 0,066 m; diam. gură: 0,041 m; diam. fund: 0,027 m. Buza spartă parțial. Cupă de formă sferoidală cu gura larg deschisă, buza evazată, gâtul relativ înalt, prevăzut la bază cu o dungă orizontală în relief și fundul plat. Partea superioară a vasului în interior și exterior este acoperită cu vopsea roșie, în mare parte corodată.

Se înadrează tipologie în varianta cănițelor romane cu o toartă, datate în sec. II—III e.n. (Pl. VI/29).

Cf. V. Barbu, *Dacia*, NS, 7, 1963, p. 560, fig. 8; M. Bucovală, *Pontica*, 3, 1970, p. 195—196, fig. 9b și 10; P. Alexandrescu, *Histria*, 2, 1966, p. 208, pl. 99 și 222, pl. 82; P. Aurelian, *Materiale*, 8, p. 569, fig. 5b; Gheorghe Popilian, *Ceramica română din Oltenia*, Craiova, 1976, p. 109—110, Pl. LIX/709—712.

CAP. IV. OPAIȚE GRECO-ROMANE ȘI BIZANTINE

30. *Opaț greco-elenistic cu corpul în formă de sferă turtită*. Inv. 4751. Provine de la Bărboși. Lung: 0,090 m; înalt: 0,032 m; diam.: 0,063 m; diam. fund: 0,040 m. Întreg, bine conservat. Pastă bună cărămizie. Opaț lucrat la roată, cu ciocul dezvoltat, discul ușor concav, mărginit de un cerc canelat și fundul plat. Lateral prezintă un mic apendice decorativ. Se înscrive în seria opaițelor aşa-numite „delfiniforme”. Este acoperit pe întreaga suprafață exterioară cu angobă brun-cafenie, mată, ușor corodată. Urme de afumare în dreptul ciocului. Datează din sec. III—II f.e.n. (Pl. VII/30).

Cf. D. H. Howland, *The Athenian Agora*, vol. IV, *Lamps and their Survivals*, tip 31, 32, 34A și 43D; W. Deonna, *Les lampes antiques trouvées à Delos*, în *Bulletin de correspondance hellénique*, XXXII, 1908, I—IV, 164; C. Ionomu, *Opaie greco-romane*, Muzeul regional de arheologie Dobrogea, București, 1967, p. 8—9, fig. 7—10; Cf. G. Tonceva, în *Izvestia*, vol. XV, Varna, 1964, p. 58, fig. 20; Vezi și M. Bucovăță, *Necropole elenistice la Tomis*, Muzeul regional de arheologie Dobrogea, Constanța, 1967, p. 38, M. CCCLXII.

31. *Opaie cu ciocul cordiform*. Inv. 4753. Provine de la Bărboși. Lung: 0,78 m, înalt: 0,026 m; diam.: 0,060 m; diam. fund.: 0,033 m. Întrig, bine conservat. Pastă cărămizie, cu asperități, finisat neuniform, de față locală. Ciocul scurt, cordiform, cu orificiu de ardere intrat pe jumătate în corpul opaiului. Discul concav, decorat cu struguri de viță, slab imprimat, pris de coardă și o frunză, delimitat de bordură prin două cercuri incizate. Fundul circular, plat și toarta inelară. Vopsit cu culoare roșie. Lateral prezintă urme de afumare. Se datează în sec. II—III e.n., cu analogii în necropolele de la Constanța și Callatis (Pl. VII/31).

Cf. C. Ionomu, *Opaie greco-romane*, Muzeul regional de arheologie Dobrogea, București, 1976, p. 18—19, fig. 36; E. Bărădeanu-Zavatin, *În legătură cu o necropolă din epoca romană timpurie la Callatis*, în Pontica, X, Muzeul de arheologie Constanța, 1977, p. 131, Mr. 3.

32. *Opaie circular*. Inv. 6818. Provine de la Bărboși. Lung. 0,080 m; înalt: 0,024 m; diam.: 0,050 m; diam. fund: 0,025 m. Ciocul și discul sparte. Pasta gălbui-cărămizie. Discul mic, concav, mărginit de un cerc canelat. Bordura este decorată cu vrej și frunze slab imprimate, terminată în dreptul ciocului cu două cercuri. Ciocul trapezoidal, toarta lamelară, perforată și fundul circular, reliefat, ușor concav. Acoperit cu angobă gălbui-portocalie, lucioasă, în cea mai mare parte corodată. Se datcază în primul sfert al secolului al III-lea e.n. (Pl. VII/32).

Cf. C. Ionomu, *Opaie greco-romane*, Muzeul regional de arheologie Dobrogea, București, 1967, p. 123—124, fig. 139.

33. *Opaie cu ciocul cordiform*. Inv. 6817. Provine de la Bărboși. Lung: 0,068 m; înalt: 0,024 m; diam: 0,025 m; diam, fund.: 0,030 m. Discul spart. Pastă gălbui-cărămizie. Ciocul scurt, cordiform, cu orificiu de ardere intrat pe jumătate în corpul opaiului. Discul concav, decorat cu un crater sau caantharos în relief, din care se păstrează numai partea inferioară a piciorului, delimitat de bordură prin două cercuri concentrice incizate. Arc fundul ușor concav, mărginit de două cercuri slab incizate și toarta inelară. Acoperit cu angobă gălbui. Prezintă urme de ardere secundară pe întregul corp. Se datează în secolele II—III e.n., cu analogii identice în necropolele romane de la Constanța și Callatis. (Pl. VII/33).

Cf. C. Ionomu, *Opaie greco-romane*, Muzeul regional de arheologie Dobrogea, București, 1967, p. 18—19, fig. 35; P. Nicorescu, *Fouilles de Tyras*, în *Dacia*, III—IV, 1927—1932, București, 1933, fig. 105; Gh. Stefan, *Monuments inédits de Noviodunum*, în *Dacia*, IX—X, 1941—1944, București, 1945, p. 479, fig. 7/2; E. Bărădeanu-Zavatin, *În legătură cu o necropolă din epoca romană timpurie de la Callatis*, în Pontica, X, 1977, p. 133, pl. V/3, Mr. 6; p. 135, Mr. 8.

34. *Opaie cu ove pe bordură*. Inv. 4750. Provine de la Bărboși. Lung: 0,092 m; înalt: 0,027 m; diam.: 0,067 m; diam. fund: 0,030 m. Discul spart. Argilă fină, roșie-cărămizie, îngrijit executat. Opaie cu corpul circular și plat, discul concav, delimitat de bordură prin două cercuri incizate; ciocul semicircular, despărțit de corp de o linie dreaptă, toarta inelară, cu două incizii longitudinale și fundul, ușor concav, reliefat de un cerc adinc incizat. Bordura decorată cu o bandă de ove întreruptă în dreptul ciocului. Este acoperit cu o angobă roșie-portocalie pe întregul corp, parțial corodată. Ciocul prezintă urme de afumare. Se datează în sec. II—III e.n., cu analogii la Constanța, în mormintele romane (Pl. VII/34).

Cf. C. Ionomu, *Opaie greco-romane*, Muzeul regional de arheologie Dobrogea, București, 1967, p. 21, fig. 39, vezi și p. 122—123, nr. 638—642; P. Nicorescu, *Fouilles de Tyras*, dans *Dacia*, III—IV, 1927—1932, București, 1933, fig. 104; Gh. Stefan, *Nouvelles découvertes dans le « Castellum » romain de Bărboși (près de Galați)*, dans *Dacia*, V—VI, 1935—1936, București, 1938, fig. 4/2—3; Gh. Stefan, *Monuments inédits de Noviodunum*, în *Dacia*, IX—X, 1941—1944, București, 1945, p. 479, fig. 7/3—4.

35. Opaiș cu ciocul cordiform. Inv. 6816. Provine de la Barboși. Lung: 0,083 m; înalt: 0,027 m; diam.: 0,062 m; diam. fund: 0,025 m. Întreg. Pastă cărămizie, neglijent executat, de factură locală. Corpul circular, ciocul scurt, cordiform, cu orificiul de ardere intrat pe jumătate în corpul opaișului. Discul concav, decorat în relief cu gladiator în poziție de apărare, foarte slab împriimat. Are fundul plat și toarta inelară. Corpul este înnegrit aproape în întregime din cauza arderii secundare. Se datează în sec. II–III e.n., cu analogii în mormintele romane de la Constanța (Pl. VII/35).

Cf. C. Ionomu, *Opaișe greco-romane*, Muzeul regional de arheologie Dobrogea, București, 1967, p. 104, nr. 511, fig. 126; p. 105, nr. 522, fig. 127.

36. Opaiș cu ciocul cordiform. Inv. 6820. Provine de la Bărboși. Lung: 0,074 m; înalt: 0,025 m; diam.: 0,058 m; diam. fund: 0,026 m. Întreg. Pastă cărămizie, neglijent executat, de factură locală. Corpul circular, ciocul scurt, cordiform, cu orificiul de ardere intrat pe jumătate în corpul opaișului. Discul concav, decorat în relief cu glatori, slab împrimati, în poziție de apărare și bordura cu frunze aproape sterc. Are fundul plat și toarta inelară, canelată. Acoperit cu vopsea roșie-portocalie corodată. Se datează în sec. II–III e.n., cu analogii în necropolele romane de la Constanța și Callatis. (Pl. VIII/36).

Cf. C. Ionomu, *Opaișe greco-romane*, Muzeul regional de arheologie Dobrogea, București, 1967, p. 104, nr. 511, fig. 126; p. 105, nr. 522, fig. 127; E. Bărădeanu-Zavatin, *În legătură cu o necropolă din epoca romană timpurie la Callatis*, în Pontica, X, 1977, p. 138, pl. V/6, Mr. 13.

37. Opaiș cu ciocul cordiform. Inv. 4752. Provine de la Bărboși. Lung: 0,076 m; înalt: 0,024 m; diam.: 0,059 m; diam. fund: 0,033 m. Discul spart și toarta relipită. Pastă cărămizie, de factură locală. Ciocul scurt, cordiform, cu orificiul de ardere intrat pe jumătate în corpul opaișului. Discul concav, delimitat de bordură prin două cercuri concentrice incizate. Are fundul ușor concav, mărginit de două cercuri incizate și toartă inelară. Acoperit cu culoare roșie parțial corodată. Ciocul prezintă urme puternice de afumare. Se datează în sec. II–III e.n., cu analogii identice în Dobrogea (Pl. VIII/37).

Cf. C. Ionomu, *Opaișe greco-romane*, Muzeul regional de arheologie Dobrogea, București, 1967, p. 18–19, fig. 34–36.

38. Opaiș cu ciocul cordiform. Inv. 4754. Provine de la Bărboși. Lung: 0,076 m; înalt: 0,026 m; diam.: 0,060 m; diam. fund: 0,027 m. Întreg, partea superioară fisurată. Pastă cărămizie, finisat neuniform, cu sgrunțuri, de factură locală. Ciocul scurt, cordiform, cu orificiul de ardere intrat pe jumătate în corpul opaișului. Discul concav, decorat cu un taur în relief, slab împriimat, delimitat de bordură printr-un cerc proeminent. Fundul circular, plat și toarta inelară. Vopsit cu culoare roșie. Partea inferioară și bordura prezintă urme de ardere secundară. Are analogii în necropolele romane de la Constanța și Callatis. Se datează în secolele II–III e.n. (Pl. VIII/38).

Cf. C. Ionomu, *Opaișe greco-romane*, Muzeul regional de arheologie Dobrogea, București, 1967, p. 18–19, fig. 107; E. Bărădeanu-Zavatin, *În legătură cu o necropolă de epocă romană timpurie la Callatis*, în Pontica, X, Muzeul de arheologie Constanța, 1977, p. 128, pl. V/1 și p. 130, Mr. 3.

39. Opaiș cu ciocul cordiform. Inv. 4756. Provine de la Barboși. Lung: 0,075 m; înalt: 0,025 m; diam.: 0,058 m; diam. fund: 0,043 m. Discul central spart. Pastă cărămizie, luerată neglijent, de factură locală. Ciocul scurt, cordiform, cu orificiul de ardere intrat pe jumătate în corpul opaișului. Discul concav, decorat cu o pasare sau poate coocoșul, din care se păstrează numai coada și picioarele, delimitat de bordură prin două cercuri incizate. Are fundul ușor concav, mărginit de două cercuri incizate și toartă inelară bicanelată longitudinal. Partea superioară vopsită cu roșu. Ciocul prezintă urme de afumare. Se datează în secolele II–III e.n., având analogii identice în necropolele de la Constanța și Callatis. (Pl. VIII/39).

Cf. C. Ionomu, *Opaișe greco-romane*, Muzeul regional de arheologie Dobrogea, București, 1967, p. 18–19, fig. 34; E. Bărădeanu-Zavatin, *În legătură cu o necropolă din epoca romană timpurie la Callatis*, în Pontica, X, 1977, p. 133, Mr. 6; p. 134, Mr. 7.

40. Opaț cu ciocul cordiform. Inv. 6819. Provine de la Bărboși. Lung: 0,080 m; înalț: 0,026 m; diam.: 0,058 m; diam. fund: 0,027 m. Întreg. Pastă cărămizie, finisat neuniform, de factură locală. Ciocul scurt, cordiform, cu orificiul de ardere intrat pe jumătate în corpul opaiului. Discul concav, decorat cu un taur în relief, slab imprimat, delimitat de bordură printre-un cerc proeminent. Fundul circular, plat și toarta inelară, ușor lățită. Vopsit, de culoare roșie. Ciocul prezintă urme de afumare, iar corpul unele pete de ardere secundară. Se datează în secolele II–III e.n., cu analogii identice în necropolele romane de la Constanța și Callatis. (Pl. VIII/40).

Cf. C. Ionomu, *Opațe greco-romane*, Muzeul regional de arheologie Dobrogea, București, 1967, p. 18–19, fig. 107.; E. Bârlădeanu-Zavatin, *În legătură cu o necropolă de epocă română timpuriuă la Callatis*, în Pontica, X, Muzeul de arheologie Constanța, 1977, p. 128, pl. V/1 și p. 130, Mr. 3.

41. Opaț cu ciocul cordiform. Inv. 4755. Provine de la Bărboși. Lung: 0,075 m; înalț: 0,025 m; diam.: 0,058 m; diam. fund: 0,033 m. Discul spart. Pastă gălbui-cărămizie, cu mici asperități pe față inferioară, de factură locală. Ciocul scurt, cordiform, cu orificiul de ardere intrat pe jumătate în corpul opaiului. Discul concav, decorat cu un crater sau cantharos în relief, din care nu se păstrează decât partea inferioară a piciorului, delimitat de bordură prin două cercuri concentrice incizate. Are fundul ușor concav, mărginit de două cercuri incizate și toarta inelară. Urme de afumare în dreptul ciocului și de ardere secundară pe față inferioară, în regiunea toartei.

Se datează în secolele II–III e.n., cu analogii identice în necropolele romane de la Constanța și Callatis (Pl. VIII/41).

Cf. C. Ionomu, *Opațe greco-romane*, Muzeul regional de arheologie Dobrogea, București, 1967, p. 18–19, fig. 35; P. Nicorescu, *Fouilles de Tyras, dans Dacia, III–IV, 1927–1932*, București, 1933, fig. 105; Gh. Stefan, *Monumenti inediti de Noviodunum*, în Dacia, IX–X, 1941–1944, București, 1945, p. 479, fig. 7/2; E. Bârlădeanu-Zavatin, *În legătură cu o necropolă din epoca română timpuriuă la Callatis*, în Pontica, X, 1977, p. 133, pl. V/3, Mr. 6; p. 135, Mr. 8.

42. Opaț roman cu ciocul cordiform. Inv. 4774. Provine de la Bărboși. Lung: 0,067 m; înalț: 0,025 m; diam.: 0,049 m. Întreg, bine conservat. Lut ars, cărămiziu, acoperit cu vopsea roșie brună. Opaț cu corpul rotund, discul concav, toarta lată în formă de rulou, fundul circular în relief, concav, neornamentat. Prezintă urme de afumare în dreptul ciocului. De factură locală, cu analogii la Mangalia, datat în sec. II–III e.n. (Pl. IX/42).

Cf. H. Menzel, *Antike Lampen in römisch germanischen Zentral-Museum zu Mainz*, Mainz, 1964, p. 99, nr. 640; C. Ionomu, *Opațe greco-romane*, Muzeul regional de arheologie Dobrogea, București, 1967, p. 153, fig. 202, nr. 799.

43. Fragment de opaț bizantin cu bordură lată. Inv. 4775. Proveniență necunoscută. Măsoară 0,047 m înălțimea apucătorii. Apartine tipului cu corpul alungit și plan. Din pastă bună, roșie-cărămizie, are discul cu orificiul de ardere larg, situat în centru, mărginit de un brâu profilat ce formează în dreptul ciocului un canal. Apucătoarea în formă de cruce bizantină. Se integrează în seria lămpilor nord-africane, datată în sec. VI e.n. (Pl. IX/43). Opațele bizantine de acest tip sunt bine documentate în Dobrogea, la Piatra Frecătei, cît și la sud de Dunăre, la Novae (Sîstov) în Moesia Superior, pe teritoriul R. P. Bulgaria.

Cf. C. Ionomu, *Opațe greco-romane*, Muzeul regional de arheologie Dobrogea, București, 1967, p. 28–30, fig. 57; D. Vâlceanu și Al. Barnea, *Ceramica lucrată cu mâna din așezarea romano-bizantină de la Piatra Frecătei (secolul al VI-lea e.n.)*, în SCIVA, tom. 26,2, ed. Acad. R.S.R., București, 1975, p. 210, fig. 1/6; K. Maevski, S. Parnički-Pudelko, L. Pres, S. Kolkuvna, Z. Sohatski, Z. Tabăs, V. Subevt i L. Kolendo, Arheologiceski izledovaniye v zapadnieto na Novae Prez 1967 – 1969 g., în Izvestia na Arheologiceskia Institut, XXXIV, Sofia, 1974, p. 190, fig. 18.

44. Opaț funerar micro-asiatic. Inv. 4749. Proveniență necunoscută. Lung: 0,095 m; înalț: 0,027 m; diam.: 0,063 m; diam. fund: 0,033 m. Ciocul spart și ușor stirbit pe bordură. Pastă gălbuiie. Opaț cu corpul de formă ovoidală, biconvex în secțiune, cu ciocul lung în prelungire. Pe discul adincit cu marginea profilată, prevăzut cu două orificii de alimentare, se află reprezentat în relief o Scylla aquatică, mitologică, cu cap de femeie și membrele inferioare ihtioiforme, încolăcite, de aspect tentacular, cu solzi, bifurcate la

capete, la fel ca și cozile delfinilor. În comparație cu iconografia obișnuită a monștrilor acquatici de pe anumite monumente antice, în care Scylla învolburează apele mărilor, basorelieful acestui opaiț, infățișează o Scylla realizată artistic, bine conturată plastic și anatomic, cîntind din corn, într-o ipostază ademenitoare, adică, de a atrage pe ascultător, cu melodia cîntecului ei, în vîtoarea necrujătoare a mării.

De fapt atributele Seyllei de pe monumentele funerare antice de la Apulum și Micia au un caracter rapace, așteptînd cu lăcomie victimă umană de a o atrage către o altă lume nevăzută.

Bordura mult înclinată este decorată în relief cu coarde de viață de vie, struguri și frunze, care se desface în dreptul ciocului, formînd un canal. Toarta lamelară, fără orificiu și ciocul sunt unite de inelul profilat al fundului prin nervuri duble. Este acoperit cu culoare roșie parțial corodată. Ciocul prezintă urme de afumare. Acest opaiț al cărui centru de fabricație pare a fi fost Miletul și Efesul se datează în sec. V e.n. (Pl. IX/44).

Cf. H. Menzel, *Antike Lampen in römisch germanischen Zentral-Museum zu Mainz*, Mainz, 1964, p. 94 și urm.; C. Ieonomu, *Opaițe greco-romane*, Muzeul regional de arheologie Dobrogea, București, 1967, p. 25, fig. 48, vezi și p. 133, opaiț nr. 686; Silvio Ferri, *Arte Romana sul Danubio*, Milano, 1933, p. 261, fig. 327; Gaston Davier, dans *Dictionnaire des antiquités grecques et romaines*. S. V. Scylla, cf. note 25 (Körner, *Die Homerische Tierwelt*, p. 86); Mihail Gramatopol, *Une Scylla funéraire D'Apulum*, în Apulum, VI, Cluj, 1967, p. 163–167, fig. 1/a-b; L. Teposu – I. Marghitian, *Monumente funerare de la Micia* (Partea II) în Acta Musei Napocensis, VI, Cluj, 1969, p. 159–165, pl. I/1.

45. *Opaiț mare roman*. Inv. 6815. Proveniență necunoscută. Lung: 0,160 m; înalt: 0,051 m; diam.: 0,118 m; diam. fund: 0,068 m. Întreg, bine conservat. Pastă bună, gălbui-cărămizie. Opaiț cu corpul circular, în secțiune biconvex, cu ciocul cordiform, discul concav, bordura teșită, toarta inclinară, cu două incizii longitudinale și fundul plat, mărginit de un cerc incizat. Este acoperit pe întreaga suprafață exterioară cu angobă brun-roșcată, cu luciu metalic, parțial corodată. În regiunea ciocului prezintă urme de afumare.

Discul delimitat de un cerc proeminent este decorat integral cu diverse figuri umane, animaliere și obiecte, pe care le prezentăm astfel: central, în jurul orificiului de alimentare se află un ochi, iar de jur împrejurul acestuia, radiar, există șapte reprezentări figurative cu evidente atribute simbolice de esență gnostică-creștină. Urmărind descrierea acestor figuri simbolice de la stînga spre dreapta, din dreptul ciocului opaițului, pe primul plan se află un arc cu săgeată, urmat de un luptător în ipostază de fandare spre dreapta, cu piciorul stîng îndoit din genunchi. Acesta ține în mîna dreaptă o spadă, în poziție orizontală, cu virful sprijinit în podul palmei stîngi. În continuare este infățișată o amforă romană cu două țoarte; un iepure în poziție ghemuită, cu urechile lăsate pe spate; un delfin sau pește; un șarpe încolăcit, registrul figurativ încheindu-se cu un vultur cu aripile desfăcute, gata de atac (Pl. IX/45; IXa/45).

Datorită proporțiilor sale puțin obișnuite, cît mai ales prezenței acestui registru figurativ cu atribute simbolice, opaițul nu-și găsește momentan analogii în cadrul repertoriului de lucearne romane, descoperite pe teritoriul patriei noastre, fapt ce ne îndreptățește să-l inseriem în categoria pieselor unicat, îndeosebi pentru simbolistica sa figurativă de caracter gnostică-creștină.

Circulația acestor simboluri figurative, prezente pe astfel de monumente arheologice, de mici dimensiuni, este destul de frecvent întîlnită pe numeroase exemplare de factură străină, ne referim îndeosebi la anumite provincii din cadrul imperiului roman, din sec. I–III e.n. și anume, la acele ateliere de prestigiu din Africa de Nord, Egipt, Siria, Asia Mică și.a., unde simbolurile apar fie individual, fie coasociate.

Pentru a înțelege și intui cît mai bine prezența, rostul și sensul acestor obiecte antice romane, cu reprezentări simbolice gnostică-creștine, credem că este absolut necesar să facem o privire de ansamblu, nu numai asupra condițiilor economico-sociale și a perioadei istorice în care au apărut, cît mai ales, asupra sincretismului religios din cadrul imperiului, care în secolele II–III e.n., era în plină floare.

În ceea ce privește gnosticismul, acesta este un fenomen religios cu caracter sincratist, avînd idei asimilate din diferite culte și religii vechi și chiar din iudaism și creștinism.

El este anterior creștinismului fără să fie un produs al evoluției sale interne, ei al puternicului curent sineretist, care a căutat să atragă și să brucieze creștinismul în marele proces al amestecului de religii și să-l transforme într-o religie de mister. Gnosticismul reprezintă încercarea de a face din „știință” o înțelegere superioară a religiei, o privire de ansamblu asupra misterelor lui. Gnoza ca filozofie a religiei păgine a pătruns de timpuriu în lumea iudaică încă înainte de sec. I î.e.n. sub forma unor erezii profesate de Essei.

În cele ce urmează, fără să pătrundem în probleme de esență dogmatică, putem spune că erezurile primei perioade creștine sau paleo-creștine își au originea în sorginții iudaice, păgine și creștine raționaliste, care s-au manifestat în trei forme bine distinse și anume: în erezuri iudaizante, erezuri gnostico-maniheice și antitrinitare sau monarhiane. Multitudinea și varietatea erezurilor gnostice de care ne ocupăm își au rădăcinile adânc însipite în filozofia păgină. Cu timpul, gnosticismul a atras și partida riguroasă a ereticilor iudaizanți, denumită Ebionită. Din această fuziune sineretistă se iviră o serie de erezuri partenlare ebionitico-gnostice pe care nu este cazul să le amintim aici. Acestea ființează chiar din prima jumătate a secolului I e.n. De fapt, erezul gnostic își are originea în filozofia religioasă a clenismului păgină de Răsărit, denumită Gnoză, pe care scriitorii bisericesti o numără gnoză falsă sau gnoză păgină, în opoziție cu gnoză creștină sau cu filozofia religiei creștine. Gnoza păgină reprezintă o filozofie a religiei păgine, extrasă sau assimilată în general, din sistemele filozofice ale grecilor antici și-n particular, din filozofia platonică, care profesează indirect dualismul despre Dumnezeu și materie. Ulterior această gnoză s-a contopit, atât cu sisteme raționaliste răsăritene, cît și cu credințe religioase păgine, și anume cu dualismul direct, propriu sau persan ce emană de la Zoroastru și se numește parsism, având două principii de bază opuse, pe Ormuzd și Ahriman, adică principiul binelui și al răului.

Așadar, gnoza este o filozofie de esență păgină cu un fond mitologic fecund ce conține numeroase idei fantastice.

Pe măsură ce gnosticismul a adoptat mai multe idei din păganism, iudaism sau din creștinism, acesta varia proporțional în detaliu și în învățături eretice sub diferite denumiri, adoptind în același timp și numeroase simboluri figurative identice cu cele ale opaițului mai sus descris.

Gnosticismul ajungind la dezvoltarea sa maximă s-a ramificat în mai multe grupe, subgrupe și școli eretice, dintre care e suficient să le amintim numai pe cele importante și anume:

A. *Grupa gnosticilor sirieni*, în frunte cu Saturnin din Antiochia, sec. II e.n., contemporan cu împăratul Hadrian (117–138), ce profesa un amestec de credințe în majoritate dualist-răsăritene persane, care credeau într-un dumnezeu bun și altul rău, iar credința despre creator și șarpe ca două ființe divine erau de origine asiro-chaldeeană;

B. *Grupa gnosticilor alexandrini*, având ca propagator principal pe Vasilid din Alexandria, pe la anul 125 e.n., profesa cu preponderență fantezia speculativă a grecilor antici și filozofia lui Platon;

C. Ultima grupă gnostică de mare amplitudine a fost aceea a *ebionitilor iudaizanți*, în frunte cu Cerint, care propagau cu multă ardoare iudaismul și ebionitismul.

Gnosticismul incipient sau „Gnoza vulgară veche” a apărut încă din epoca apostolilor, adică, din prima jumătate a sec. I e.n., se dezvoltă complet și înfloreste în sec. II e.n., iar în secolul al III-lea fiind în decădere, este denumit „Gnoză vulgară posterioară”. Totuși, în ceea ce a doua jumătate a sec. al III-lea, gnosticismul a avut un succesor, pe Manis sau Maniheu, este vorba de autorul gnosticismului persan, care se dezvoltă independent de gnosticismul primitiv. Rămășițe izolate ale gnosticismului au dăinuit pînă în secolele VI–VII e.n. După decăderea lui mai supraviețuiesc idei gnostico-maniheice în pavlicianism, apoi în bogomilism, la catari și albigenzi, în evul mediu și chiar mai tîrziu.

Revenind asupra simbolurilor figurative gnostice, prezente pe acest opaiț roman și comparindu-le cu simbolistica creștină, este lesne de înțeles că, gnosticismul pe cale sinceristă a reușit în bună parte să adopte o serie de reprezentări figurative din simbolistica

creștină, ne referim îndeosebi la pește sau delfin, la vultur și iepure, la șarpe, la ochi și.a., reprezentări care au fost transmise canonice pînă astăzi în simbolistica creștină ortodoxă, bineînțeles, cu unele mici modificări. Spre exemplu, ochiul apare în simbolistica canonică ortodoxă înseris într-un triunghi echilateral, simbolizând cele trei fețe dumnezeiești, iar șarpele nu este niciodată încolăcit sau grămadă, așa cum este ilustrat pe acest opaț.

Datorită acestei simbolistici bogate în reprezentări figurative, assimilată din vechile culte și religii persane, iudaice, asiriene, chaldeene și chiar din creștinismul rationalist, gnosticismul a urmărit să impiedice dezvoltarea și avîntul pe care-l luase creștinismul în primele secole. Astfel, s-a creat un sincrétism religios gnosticico-creștin, manifestat, dacă dorîți, și sub aspect ilustrativ simbolic, pe o serie de obiecte, fie de interes ritual, fie de uz casnic.

În orice caz, acest opaț roman de mari dimensiuni, care nu-și găsește analogii în repertoriul lucanelor descoperite pînă acum pe teritoriul patriei noastre, datorită structurii și tehnicii sale de lucru, cît mai ales datorită figurăției sale simbolice, de esență gnosticocreștină, nu este exlus să provină dintr-un atelier ceramic din părțile Siriei sau Asiei Mici, datat cronologic în secolul II e.n., adică, dintr-o perioadă de maximă dezvoltare a gnosticismului.

Cf. Cabrol et Leclercq, *Dictionnaire d'archéologie chrétienne et de liturgie*, Paris, 1924, col. 1328–1364; Idem, *Dictionnaire d'archéologie chrétienne et de liturgie (judaïsme – latin)*, Paris, VI, 1928, col. 1086–1116; Euseviu Popovici, *Istoria bisericăescă universală și statistică bisericăescă, carteia întâia, ediția a II-a*, București, Tipografia cărților bisericăesci, 1925, p. 304–333; M. P. Sesan, *Răspindirea creștinismului pînă la începutul secolului IV*, în *Istoria bisericăescă universală*, vol. I. (1–1054), Ed. Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 1975, p. 111–114; Idem, *Gnosticismul sirian și Alexandrin. Alte sisteme. Manicheismul*, în *Istoria bisericăescă universală*, vol. I, București, 1975, p. 129–132.

Cap. V. RECIPIENTE DE STICLĂ ROMANE

46. *Unguentariu roman de sticlă sferoidal-aplatisat*. Inv. 6824. Provine de la Bărboș-Sendreni. Înalț: 0,060 m; diam. max.: 0,061, diam. gură: 0,061 m; diam. fund: 0,040 m. Întreg, bine conservat. Sticlă de culoare galbui-aurie, vopsită în exterior cu culoare neagră. În interior are urme evidente de unguente uscate ce pot fi ușor detașate în lamele. De formă sferoidal-aplatisată, vasul are gura strînsă, format pînă, buza îngroșată, incizată pe marginea interioară și fundul concav. Are analogii în colecția de sticlărie română a Muzeului de istorie națională și arheologie Constanța, precum și în alte puncte române de la noi din țară și din străinătate. Recipientul este relativ rar întîlnit în eadul repertoriului de sticlărie română din sec. II–III e.n. (Pl. X/46).

Die Römer an der Donau Noricum und Panonien, Schloss Traum Petronell, Nō. 25. Mai bis 28. Oktober 1973, p. 265, cat. 672, pl. 3.

47. *Unguentariu cu corpul sferic și gîrlul cilindric*. Inv. 6823. Provine de la Bărboș-Sendreni. Înalț: 0,066m; diam. maxim: 0,034. Bine conservat, intact. Are gîrlul înalt, cilindric, buza evazată, inelară, ușor oblică, corpul sferoidal — aplatisat și fundul mic concav. Sticlă străvezic, foarte subțire, irizată. Vasul este des întîlnit în inventarele mormintelor române din sec. I e.n. (Pl. X/47).

Cf. P. Alexandrescu, *Necropola tumulară — săpături 1955–1961*, în *Histria II*, București, 1966, p. 533, pl. 101, XXV¹, 7; M. Bucovală, op. cit., p. 86–86, fig. 137–139, 143.

48. *Unguentariu cu delimitare între gîrl și corp*. Inv. 6821. Provine de la Bărboș-Sendreni. Înalț: 0,102 m; diam. maxim: 0,041 m. Stare perfectă. Are gîrlul înalt, cilindric, cu o ușoară conicație la bază, buza evazată, inelară, corpul conic, jumătate din înălțimea totală, cu fundul concav. Sticlă verzuie, translucidă cu pete de unguente sedimentate pe întreaga suprafață. Astfel de unguentarii s-au descoperit în număr apreciabil în mormintele române din Dobrogea, de la Constanța, Mangalia și Histria, precum și la sud de Dunăre în R. P. Bulgaria, în regiunea Varnei, în satele Ptchelnik și Chtipsko. Se datează în secolele I–II e.n. (Pl. X/48).

Cf. B. Filarska, *Szka Starozynne*, I, Warszawa, MCMLII, pl. XLVIII, 2; B. I. Arakelian, *Garni*, vol. II, Erevan, 1957, p. 61, fig. 32; M. Bucovală, *Vase antice de sticlă la Tomis*, Buc., 1968, p.

92–94, fig. 168; D. M. Pipidi și colaboratorii, *Raport asupra activității șantierului Histria în componența 1956*, în Materiale, V, București, 1959, p. 303, fig. 7/a; M. Mircev, *Grobni Nahodki v de Varna și Varnensko*, în Izvestia na Narodnuea Musei Varna, tom. IV (XIX), Varna, 1968, p. 221, fig. 3 și 4.

49. *Unguentariu de tip „candelă”*. Inv. 4772. Provine de la Bărboși – Sendreni. Înalt: 0,140; diam. maxim: 0,053 m. Întreg, bine conservat. Recipient cu peretii groși, are gâtul înalt, cilindric, buza plat orizontală, trăsă spre exterior, inelară, corpul conic și fundul plat. Stielă puternic irizată, de aspect multicolor, cu nuanțe verzi, portocalii, aurii și violacei, cu analogii perfecte în necropolele romane de la Tomis. Datează din secolele I–II e.n. și chiar mai întriu, din secolele III–IV e.n. (Pl. X/49).

Cf. C. Insings, *Roman Glass from Dated Finds*, Groningen – Djakarta, 1957, p. 97, forma 82 A₁; P. Alexandrescu, *op. cit.*, p. 533, pl. 101, fig. XXV^a; B. Filarška, *op. cit.*, pl. L, 5; M. Bucovălă, *op. cit.*, p. 106–108, fig. 203, 205, 212.

50. *Guttus cu cicoe în prelungire fără toartă – „Biberon”*. Inv. 6822. Provine de la Bărboși – Sendreni. Înalt: 0,080 m; diam. maxim: 0,050 m; diam. gură: 0,037. Intact. Fundul ușor concav, gâtul cilindric, înalt, buza evazată și rotunjită, din stielă alb-violacee, puternic irizată, cu analogii perfecte la Constanța. Datat în sec. I–II e.n. Acest recipient marchează o evoluție eare are ca punct de plecare și ca trăsături caracteristice o formă ovoidală asimetrică, având gâtul mai înalt, sau mai scurt față de ciocul lateral în prelungirea corpului. În sec. III e.n., biberonul capătă formă sferoidală, prevăzut cu toartă elegantă, descriind la partea superioară o buclă asemănătoare exemplarului descoperit la Constanța (Pl. X/50). Nu este exclus ca astfel de recipiente romane de stielă să fi fost utilizate în bună măsură și la conservarea unor lichide prețioase, farmaceutice-medicale, în sensul de a se fi administrat lichidele medicamentoase bolnavilor, prin picurare, așa cum se obișnuiește astăzi cu pipeta.

Cf. Barbara Filarška, *Szkło Starożytne*, I, Warszawa, MCMLII, pl. XXXV, 3; V. Bologa, *Gutti (biberoane) romane din sticlă*, în Omagiu lui Constantin Daicoviciu, 1960, p. 58; M. Bucovălă, *Vase antice de sticlă la Tomis*, Muzeul de arheologie Constanța, București, 1968, p. 78–79, fig. 123; 126–127; p. 143, fig. IV. Idem, în *Pontica*, X, Muzeul de arheologie Constanța, 1977, p. 95–96, fig. 16.

51. *Unguentariu cu corpul tubular*. – „Eprubetă”. Inv. 6828. Provine de la Bărboși-Sendreni. Înalt: 0,138 m; diam. maxim: 0,015 m. Bine conservată. Are gâtul înalt, cilindric, buza ușor evazată, inelară și fundul rotunjit. Stielă verzu-străvezie, irizată. Formă bine documentată pentru secolele I–II e.n. și des întâlnită în contextele arheologice de III–IV e.n. (Pl. X/51).

Cf. B. Filarška, *op. cit.*, pl. XLII, 3; C. Insings, *Roman Glass from Dated Finds*, Groningen – Djakarta, 1957, p. 41, forma 27; O. Vessberg, *Glass-Chronology*, în Swedish Cyprus Expedition, vol. IV, 3, p. 162, fig. 50/17; M. Bucovălă, *Vase antice de sticlă la Tomis*, Muzeul de arheologie Constanța, București, 1968, p. 121–122, fig. 250–251.

52. *Unguentariu cu corpul tubular*. – „Eprubetă”. Inv. 6829. Provine de la Bărboși-Sendreni. Înalt: 0,117 m; diam. maxim: 0,024 m. Bine conservată. Are gâtul înalt, cilindric, buza evazată, inelară, puțin oblică, corpul sferoidal și fundul concav. Stielă de culoare străvezie cu reflexe aurii, ușor irizată. Recipient des întâlnit în inventarul morțintelor romane din perioada secolelor I și II e.n., caracterizând îndeosebi inventarele morțintelor din sec. II–III e.n. (Pl. X/52).

Cf. B. I. Arakelian, *Garni*, vol. I și II, Erevan, 1957, pl. XIII; C. Insings, *op. cit.*, p. 97, forma 82 B₁; N. P. Sorokina, *Steklo iz razkopok Pantikapea*, în M. I. A., r. 103, Moscova, 1962, p. 228, fig. 12/9; M. Bucovălă, *op. cit.*, p. 123, fig. 253.

53. *Unguentariu cu corpul tubular și „bulb” la mijloc*. Inv. 6827. Provine de la Bărboși-Sendreni. Înalt: 0,225 m; diam. maxim „bulb”: 0,019 m. Stare bună de conservare. Buza evazată, inelară, puțin oblică, gâtul lung, cilindric și fundul rotunjit. „Bulbul” prevăzut cu două alveole longitudinale. Partea inferioară fisurată transversal și longitudinal. Stielă de culoare verzu-străvezie, cu mici bule de aer în compozitie. Are analogii identice la Constanța. Datat în secolele II–IV e.n. ca și precedentul (Pl. X/53).

Cf. M. Bucovălă, *op. cit.*, p. 129, fig. 267.

54. *Unguentariu cu corpul tubular și „bulb” la mijloc*. Inv. 6825. Provine de la Bărboși – Sendreni. Înalt 0,255 m; diam. maxim „bulb”: 0,029 m. Stare bună de conservare. Are buza ușor evazată, inelară, gâtul lung, cilindric și fundul rotunjit. „Bulbul” proeminent fără decor. Stielă de culoare verzui-străvezie cu analogii perfecte la Constanța. Databil în secolele II–IV e.n. ca și precedentul (Pl. X/54).

Cf. M. Bucovală, *op. cit.*, p. 129–130, fig. 270.

55. *Unguentariu cu corpul tubular și „bulb” la mijloc*. Inv. 6826. Provine de la Bărboși-Sendreni. Înalt: 0,210 m; diam. maxim: „bulb”: 0,026 m. Stare de conservare perfectă. Buza inelară, oblică, deformată, gâtul lung, cilindric, cu fundul rotunjit. „Bulbul” cu patru alveole longitudinale. Stielă de culoare gălbui-străvezie, cu mici aule de aer în compoziție. Are analogii identice la Constanța. Datați în secolele II–IV e.n. (Pl. X/55).

Cf. C. Isings, *op. cit.*, p. 126, forma 125, proveniență din contextele arheologice dateate în sec. III–IV e. n.; G. C. Clairmont, *The Glass Vessels. Excavations at Dura Europos*, V, New Haven, 1963, p. 140, pl. XXXVI (tip III C – 7,9) 736. Sec. II e.n.; A. Sz. Burger, *The Late Roman Cemetery at Ségvár*, în Acta Archaeologica Academiae Scientiarum Hungaricae, Budapest, 1966, p. 252, fig. 125/24, în morminte de sec. IV e.n.; M. Bucovală, *op. cit.*, p. 127–130, fig. 260–261.

Cap. VI. BUST DE STATUIE ROMANĂ, DE MARMURĂ ȘI STATUETE DE LUT ARS, FEMININE ȘI BĂRBĂTEȘTI DE „TANAGRA”

56. *Afrodita șezând pe tron*. Inv. 4742. Provine probabil de la Bărboși. Înalt: 0,074 m; lat: 0,030 m; gros: 0,030 m. Pastă compactă, fără impurități, bine arsă, de culoare roz-gălbui. Întreagă, ușor șirbită la cap. Savantul român Vasile Pîrvan consideră că astfel de statuete reprezintă pe zeița Afrodita (arhaică) șezând pe tron cu spătar. Cu mâna dreaptă ține la piept o porumbiță, iar mâna stângă se află așezată pe coapsa piciorului stîng. De pe cap coboară un voal pe umeri și pe brațe. Este similară cu un exemplar descoperit la Histria și altul aflat în colecția Maria și Dr. G. Severeanu – București. Imitație beotiană de pe un tip de Rhodos. Circulația acestui gen de statuetă este foarte răspîndită. Înăuntrul acum nu se știe care provin din Rhodos și care din Beotia. În regiunile învecinate României, exemplare identice au fost găsite atât în nordul Mării Negre, cât și în vest, la Histria și Apollonia. Se datează la mijlocul secolului V i.e.n. (Pl. XI/56).

Cf. Vasile Pîrvan, *Incepiturile vieții romane la gurile Dunării*, București, 1923, p. 25, fig. 6; R. A. Higgins, *Catalogue of the Terracottas in the Department of Greek and Roman Antiquities*, British Museum, Londres, 1954, nr. 817; C. Dremsizova, *Teracottite ot nekropolia na Apolloniu*, dans le volume, Apollonia, les fouilles dans la nécropole d'Apollonia en 1947–1949, Sofia, 1962, p. 277, nr. 801, 804, pl. 144; Mihai Gramatopol et Virgilia Crăciunescu, *Les terres cuites antiques de la collection Marie et Dr. G. Severeanu du Musée d'histoire de la ville de Bucarest*, dans Revue Roumaine D'Histoire de L'Art, tome, VI, București, 1969, p. 44, pl. V/3; Em. Condurachi și colaboratorii, *Santierul Histria*, în Materiale VIII, București, 1962, p. 400–401, fig. 4/1.

57. *Statuetă feminină, ronde-bosse, în picioare pe soclu*. Inv. 2586. Proveniență neenumescută. Înalt: 0,093 m; cu soclu: 0,107 m; lat: 0,037 m; gros. max.: 0,030 m. Pastă fină de culoare alb-gălbui, arsă slab, cu urme de vopsea maronie. Întreagă, reconstituată, lipsă un mic fragment din spate. Socul rectangular, profilat, face corp comun cu trupul figurinei. Spatele finisat. Statueta înfățișează o figură de fetiță, cu capul ușor inclinat și față surizațoare, bine conturată anatomic. Capul împodobit cu o coroniță, poartă o coafură simplă, cu cărare la mijloc și coc la spate. Este învesmîntată cu chiton lung, în falduri pînă la pămînt, din care se profilează vîrfurile încălțămintei. Piciorul drept ușor îndoit din genunchi se reliefăză disert în faldurile chitonului. Regiunea gâtului pare să fie decolată de reverul unui guler lat. În poala veșmîntului se urcă strîns cu brațul stîng o rată sau o lebădă, iar mâna dreaptă îndoită din cot este adusă în dreptul ciocului păsării.

Executată dintr-o argilă alb-gălbui, cu detalii anatomici și vestimentare minuțios redată, statueta are darul de a putea fi inclusă în grupa pieselor rar întlnite, din cadrul repertoriului coroplasticei clasice beotiene, databilă probabil, în sec. V–IV i.e.n. (Pl. XI/57).

Statuetei respective nu i s-au găsit analogii precise în cadrul repertoriului de Tanagre de pe teritoriul patriei noastre. Acest fapt ne determină să presupunem că avem de a face cu o piesă de import, achiziționată de către colecționarul Dr. Nestor Măcălariu din Grecia, unde se știe că a călătorit mult. De altfel, atât execuția, cit și rafinamentul artistic al statuetei pledează pentru cele presupuse de noi.

58. *Statuetă feminină ronde-bosse, în picioare, pe soclu*. Inv. 4740. Provine probabil de la Bărboși. Înalt: 0,170 m, cu socul: 0,207 m; grosimea maxim.: 0,060 m; diam. maxim al soclului: 0,067 m. Pastă cărămizie, bine arsă, cu porozități și evidente urme de vopsea albă pe întreaga față superioară a statuetei, rău conservată. Întreagă, lipită de mijloc, cu soclu tronconic profilat, oval în secțiune, ce face corp comun cu figurina. Spatele nefinisat, prevăzut cu deschidere rectangulară de: 0,050 m × 0,035 m, necesară unei aerisiri și ardere complete. Statueta reprezintă o figură feminină laică, într-o ținută elegantă, obișnuită, caracteristică coroplasticei elenistice de tip Tanagra. Este îmbrăcată într-un chiton cu falduri bogate, care-i acoperă corpul de la gât pînă la pămînt. Picioarul stîng ușor îndoit din genunchi se profilează frumos în afara pluriilor chitonului. Întreaga greutate a corpului se sprijină pe piciorul drept. De pe cap coboară o palla pe umeri, piept și brațe. Mîna dreaptă se sprijină pe șold, iar cea stîngă susține palla răsucită sub forma unei eșarfe diagonale, de la dreapta spre stînga, petrecută în față peste mijloc, coborind în pluri fine pînă în dreptul genunchiului stîng. Capul frumos împodobit de coafura clasică, frecvent intilnită, este ornamentat cu o coronă slab imprimată.

Statueta este similară cu un exemplar decoperit la Callatis, actualmente păstrat în colecțiile Muzeului de istorie națională și arheologie Constanța.

După infățișarea generală a statuetei, prezența postamentului și finețea execuției artistice, această piesă de teracotă deține toate atributele unei veritabile tanagre elenistice, de import, datată în secolele IV – III i.e.n. (Pl. XI/58).

Cf. V. Canaraeché, *Măști și figurine Tanagra din atelierele de la Callatis (Mangalia)*, Muzeul de arheologie Constanța, Brașov, 1969, vezi fig. 197, p. 143.

59. *Ephèbe sau Hermes? în picioare ronde-bosse (teracotă)*. Inv. 4780. Provine probabil de la Bărboși. Înalt: 0,130 m; lat. maxim.: 0,058 m; gros.: 0,30 m. Pastă fină, bine arsă, roșie-cărămizie, cu slabe urme de vopsea roșie în zona inferioară a statuetei. Lipsă partea inferioară cu soclu. Spatele nefinisat prevăzut cu o deschidere rectangulară de: 0,058 m × 0,034 m, pentru ardere și aerisire. Statueta reprezintă probabil un Ephèbe sau pe zeul Hermes tânăr, în stare de repaus, cu piciorul drept ușor îndoit din genunchi, aşa încît greutatea corpului se sprijină pe piciorul stîng, ipostază frecvent intilnită în coroplastica de Tanagra. Corpul nud bine conturat anatomic, cu vîl pe cap și o blamidă sau palla răsucită pe umărul stîng, atrinind în falduri pînă în dreptul genunchiului. Cu mîna stîngă strînge la piept un cocoș, iar cu dreapta întinsă pe lingă corp ține o pateră. Pe baza figurației plastice și a rafinamentului execuției clasice, specifică renomâtilor artiști tanagreni, piesa poate fi datată cronologic în sec. IV – III i.e.n. (Pl. XI/59).

By R. A. Higgins, *Catalogue of the terracottas in the department of Greek and Roman antiquities British Museum*, volume, I, MCMLIV, London, British Museum Printed By Order of the trustees p. 221, nr. 829, pl. 115 (Beotia). Catalogue, raisonné des figurines et reliefs en terre-cuite grecs et romains II Myrina, Musée du Louvre et collections des universités de France, Paris, 1963, p. 7, Pl. 6, a-B°19; 0,17.

60. *Statuetă feminină ronde-bosse, în picioare pe soclu*. Inv. 4741. Provine probabil de la Bărboși. Înalt: 0,140 m; cu soclu: 0,160 m; grosimea maximă: 0,050 m; diam. maxim al soclului: 0,050 m. Pastă fină, bine arsă, roșie cărămizie, cu evidente urme de vopsea albă și roșie pe întreaga față superioară a statuetei, în cea mai mare parte corodată. Întreagă, capul lipit, cu soclu tronconic, profilat, oval în secțiune, ce face corp comun cu trupul figurinei. Spatele nefinisat, prevăzut cu o deschidere dreptunghiulară de: 0,070 m × 0,025 m, pentru aerisire și ardere.

Statueta reprezintă o figurină feminină laică, într-o ipostază de repaos, frecvent intilnită în coroplastica de Tanagra. Este îmbrăcată într-un chiton cu falduri care îi înveșmîntează trupul de la gât pînă la pămînt. Vîrfurile încăltămintei ies de sub poalele

chitonului. Picioară drept ușor îndoit din genunchi, în stare de repaos, se profilează discret sub faldurile vesmîntului, aşa încit greutatea corpului se sprijină pe piciorul stîng. Pe umeri, piept și brațe se află o palla răsucită, de aspectul unei eșarfe dispusă diagonal, de la stînga spre dreapta. Mina stîngă se sprijină pe șold, iar cea dreaptă susține palla ce cade în pliuri pe latura dreaptă a statuetei.

Capul frumos împodobit cu vesteia coafură clasiceă, este ornamentat cu o diademă care-i dă figurinei o însășiare de grătie și eleganță. Cumularea atributelor de grătie, eleganță, rafinament și execuție artistică, alături de prezența soclului și de calitatea superioară a argilei ne determină să includem piesa respectivă în cadrul repertoriului de teracote de import elenistice, de un deosebit rafinament clasic, specific vestiilor meșteri tanagreeni, din sec. IV–III i.e.n. (Pl. XI/60).

Cf. V. Canarache, *Măști și figurine Tanagra din atelierele de la Callatis (Mangalia)*, Muzeul de arheologie Constanța Brașov, 1969.

61. *Bust de statuetă feminină, ronde-bosse*. Inv. 4743. Provine probabil de la Bărboșî. Înalt: 0,096 m; grosimea maximă: 0,055 m. Pastă fină, roșie-cărămizie, bine arsă, cu urme de vopsea albă pe față superioară a statuetei. Spatele nefinisat, prevăzut cu o deschidere rectangulară. Brațul drept lipit. Față ovală, netedă, cu slabe retușe, produs al unui tipar uzat, mult folosit.

Statueta reprezintă o figură feminină, tinără, într-o ținută elegantă, obișnuită, specifică coroplasticei clasice tanagreene. Pe cap poartă o diademă înaltă, semilunară, a cărei structură este destul de clară. Părul este modelat în șuvițe ondulate care converg pe creștetul capului. Umărul și brațul stîng sprijinit pe șold sunt acoperite cu un chimation. Mina dreaptă susține chimationul răsucit, în formă de eșarfă diagonală, de la stînga spre dreapta, petrecută în față pe la mijloc. Statueta este perfect identică cu exemplarul nr. 60/Pl. XI, din aceeași colecție a dr. Nestor Macellarii.

Eleganța vesmîntelor sale clasice și finețea argilei sunt dovezi grăitoare care ne determină să integrăm prezenta piesă în cadrul repertoriului de statuete de import elenistice, caracteristică pentru secolele IV–III i.e.n. (Pl. XII/61).

Cf. V. Canarache, *Măști și figurine Tanagra din atelierele de la Callatis (Mangalia)*, Muzeul de arheologie Constanța, Brașov, 1969.

62. *Bust de statuetă feminină ronde-bosse*. Inv. 4744. Provine probabil de la Bărboșî. Înalt: 0,075 m; grosimea maximă: 0,040 m. Pastă roșie-cărămizie, bine arsă, cu porozități și ușoare urme de vopsea albă pe față superioară. Spatele nefinisat, prevăzut cu o deschidere rectangulară. Capul lipit în regiunea gâtului. Statueta însășiază o figură de femeie tinără. Pe cap, o coroană-colac, slab reliefat. Părul ondulat este lăsat în jos pe urechi și modelat în șuvițe care converg pe creștetul capului. Față neretușată. Umărul stîng și brațul drept sprijinit pe șold sunt acoperite de o palla. Statueta este similară cu un exemplar păstrat în colecția Col. Dr. H. Slobozianu, București. Piesa deține evidente trăsături caracteristice teracotelor elenistice, din sec. IV – III i.e.n. (Pl. XII/62).

Cf. V. Canarache, *Măști și figurine Tanagra din atelierele de la Callatis (Mangalia)*, Muzeul de arheologie Constanța, Brașov, 1969, vezi fig. 136 și 142.

63. *Cap de femeie ronde-bosse*. Inv. 4778. Provine probabil de la Bărboșî. Înalt: 0,055 m. Pastă fină, bine arsă, galbui-cărămizie, cu urme de vopsea roșie și de ardere secundară. Capul ușor stirbit în partea dreaptă cu spatele nefinisat. Părul pieptănat cu cărare la mijloc este slab reliefat. O panglică deasupra frunții strunge părul într-un coc cu două buele mari. În urechi poartă cercei de mici dimensiuni.

Piesa este similară cu un exemplar descoperit la Callatis, păstrat în colecțiile de teracote elenistice ale Muzeului de istorie și arheologie Constanța. Pe baza execuției artistice și a trăsăturilor feminine, statueta considerăm că poate fi atribuită unei producții de import elenistice, datată în sec. IV–III i.e.n. (Pl. XII/63).

Cf. Vasile Pârvan, *Incepiturile vieții romane la gurile Dunării*, București, 1923, p. 212, fig. 103. V. Canarache, *Măști și figurine Tanagra din atelierele de la Callatis (Mangalia)*, Muzeul de arheologie Constanța, Brașov, 1969, p. 90, fig. 90.

64. *Cap de copil (sau de Eros?) basorelief*. Inv. 4777. Provine probabil de la Bărboși. Înalt: 0,030 m. Față fină, bine arsă, roșie — cărămizie. Fața copilului prezintă trăsături anatomicice bine conturate, imprimate de negativul unui tipar artistic executat. Părul este pieptanat cu cărare pe mijloc ce cade în onduleuri pe umeri. Pe frunte poartă o mică diademă. Piesa intrunește atributele unei teracote elenistice de import, datată în sec. IV—III i.e.n. (Pl. XII/64).

Cf. V. Canarache, *Măști și figurine Tanagra din atelierele de la Callatis (Mangalia)*, Muzeul de arheologie Constanța, Brașov, 1969.

65. *Bust de zeitate romană de marmură albă*. Inv. 735. Provine de la Bărboși-Sendreni. Înalt: 0,230 m; lat. 0,320; gros.: 0,160 m. Din marmură albă, trecută prin foc, cu pete mari negre pe aproape întreaga suprafață. Se păstrează în stare fragmentară: capul și membrele inferioare lipsă; brațele păstrate fragmentar, cu ușoare serijelituri pe față superioară a statuii.

Monumentul reprezintă partea superioară a unei statui de zeitate masculină, romană, nud, care, pe baza ipostazii de esență rituală și a trăsăturilor sale anatomicice, poate fi identificat cu Apollo având două șuvite de păr în relief, ce cad în onduleuri mari pe pieptul proeminent al zeității. Bustul statuii reliefază în mod echilibrat, atât pe față superioară, cât și pe cea inferioară, slabe sănături mediane de natură anatomică. Aceste elemente sculpturale de un desăvîrșit realism anatomic, fericit armonizate cu exigența, acuratețea și rafinamentul artistic, specific lumii romane, ne dă posibilitatea să afirmăm că ne aflăm în față unei luerări sculpturale de certă valoare documentar-artistică.

Un exemplar similar s-a descoperit la Sarmizegetusa.

În lumina complexului arheologic de epocă romană, de la Bărboși-Sendreni, din sudul roman al Moldovei, unde a fost descoperit monumentul sculptural de marmură în discuție, acesta poate fi datat cronologic în sec. II—III e.n. (Pl. XII/65).

Pentru prețioasele informații primite cu privire la cercetarea acestui monument, aducem și pe această cale mulțumirile noastre colegului Dinu Pop, de la „Institutul de Istorie și Arheologie” din Cluj-Napoca

Cap. VII. OBIECTE DE PODOABĂ ROMANE: FIBULE, BRĂȚARI ȘI MĂRGELE

66. *Fibulă de bronz cu balama de tip provincial roman*. Inv. 6831. Provine din săpaturile arheologice de la Bărboși, din anii 1936—1937. Lung: 0,055 m; lat: 0,016 m. Are corpul arcuit terminat printr-un buton discoidal, cu portugrafa triunghiulară, perforată. Arcul fibulei este decorat cu o bandă în relief pe care se află un ornament în zig-zag, mărginit de două nervuri pseudo-granulate, paralele. Acul lipsă din vechime. Fibulă de tip „Aucissa”, datată în sec. I—II e.n. (Pl. XIII/66).

Cf. G. Stefan, *Nouvelles découvertes dans le « Castellum » romain de Bărboși (près de Galați)*, în Dacia, V—VI, București, 1938, p. 374, fig. 4/15; Silviu Sanie, *Importuri elenistice și romane în cîteva celdî și asezări dacice din Moldova*, în SCIV, tom. 24, 3, București, 1973, p. 429, pl. 18/1; vezi și A. K. Ambros, *Fibuli iuga europeiskoi cestii SSSR, II, v. do n.e. — IV v. n.e.* Moskva, Glavnaja redakcija vostocinoi literaturi, 1966, p. 26, tab 4/9—16.

67. *Fibulă de bronz de tipul cu „nod” pe arc caracteristică Laténului tîrziu*. Inv. 6833. Provine de la Bărboși. Lung: 0,040 m. Are piciorul terminat printr-un buton conic, portugrafa trapezoidală, scurtă și resortul bilateral. Resortul și acul lipsă din vechime. Corpul sau arcul este decorat cu două noduri încadrate de „praguri sau de muchii” și buton discoidal, acoperit cu o patină de culoare verzie. Datată în a doua jumătate a sec. I e.n. și începutul sec. II e.n. Astfel de fibule se întâlnesc frecvent în ultimul nivel de locuire din așezările geto-dacice de la Poiana, Răcătău, Brad, Bărboși, Cernat, și.a. din perioada Laténului tîrziu, fiind bine cunoscute mai ales în lumea carpică (Pl. XIII/67).

Cf. Dorin Popescu, *Fibules en bronze des collections du Musée National des Antiquités*, în Dacia, V—VI, București, 1938, p. 241, fig. 2/1—2; Gh. Bichir, *Cultura carpică*, București, 1973, p. 101, pl. CLXVI/3, 8; S. Sanie, *Seiva Sanie, Cercetările arheologice de la Dumbrava*, în Cercetări istorice, 1973, p. 80—84, fig. 16/1; Székely Zoltan, *Vase greceschi și imitații de la Cernat și Poian (jud. Covasna)*, în SCIVA, tom. 24, 3, 1973, pl. 1/6—6a, p. 529—530; Viorel Capitanu, *Principalele rezultate ale*

săpăturilor arheologice în așezarea geto-dacică de la Răcătău (jud. Bacău), în Carpica, VIII, Bacău, 1976, p. 64–65, fig. 41/5–6; fig. 42/7, 10–11; M. Brudiu, V. Căpitanu, N. Harjuche, V. Ursache, Catalogul expoziției „Civilizația geto-dacilor din bazinul Siretului”, Galați, 1977, p. 19, pl. X, 231–233; 235–236; Radu Vulpe și colab., *Santierul Poiana*, în SCIV, III, 1952, ed. Acad. R.P.R., p. 207, fig. 26/6; vezi și A. K. Ambroz, *Fibuli iuga europeiskoi ceasti SSSR*, în Arheologia SSSR, D1–30, Moscova, 1966, tab. 8/1–2, p. 40, varianta I-1, datată în a doua jumătate a sec. I și prima jumătate a secolului II e.n.

68. *Fibulă de bronz cu balama de tipul provincial roman*. Inv. 6832. Provine de la Bărboși. Lung: 0,043 m; lat: 0,014 m. Are corpul arcuit terminat printr-un buton conic, fațetă și portugrafa înaltă, dreptunghiulară. Areul fibulei în secțiune triunghiular este decorat în trei linii transversale în relief, dispuse median. Datată în sec. II e.n. și prima jumătate a sec. III e.n. (Pl. XIII/68).

Cf. Dorin Popescu, *Fibules en bronze des collections du Musée National des Antiquités*, în Dacia, V–VI, București, 1938, p. 243, fig. 2/9; Gh. Bichir, Cultura Carpică, București, 1973, p. 103, pl. CLXVI/13; A. K. Ambroz, op. cit., p. 111, tab. 28.

69. *Fibulă de bronz de tipul provincial roman*. Inv. 6830. Provine de la Bărboși. Lung: 0,044 m; lat.: 0,023 m. Are corpul de forma unei trompete, terminată printr-un disc cu buton conic și portugrafa asemănătoare cu un cîrlig. Resortul este de fier, dispus bilateral, protejat de un manșon tubular. Acul lipsă din vechime. Pînă în prezent piesa reprezintă un unicat în regiunea Dunării de Jos. Judecînd după materialele publicate, considerăm că acest tip de fibulă poate fi datat în limitele secolelor II–III e.n. (Pl. XIII/69).

Piesa nu figurează în repertoriul fibulelor romane descoperite pe teritoriul noastră.

70. *Pandantiv circular din pastă de sticlă color*. Inv. 6835. Provine de la Bărboși. Diam.: 0,044 m; înalt: 0,009 m; gros.: 0,003 m. Întreg, lipit, de formă circulară, în secțiune plan – convex, din pastă de sticlă de culoare maronie, corpul ornamentat cu alveole sau crestături exterioare, dispuse ușor inclinate. Piesa poate fi inclusă în repertoriul obiectelor romane de podoabă, datată în sec. I f.e.n. – sec. I e.n., avînd analogii pînă în epoca bizantină tîrzie sec. XI–XII. (Pl. XIII/70).

Pandantine romane de sticlă se găsesc în număr mare în cetățile și așezările geto-dacice din Moldova, de la Poiana, Răcătău și Brad. Informații primite de la Viorel Căpitanu, muzeograf principal, la Muzeul județean de istorie Bacău.

71. *Pandantiv circular din pastă de sticlă color*. Inv. 6834. Provine de la Bărboși. Diam.: 0,043 m; înalt: 0,005 m; gros.: 0,003 m. Întreg, de formă circulară, în secțiune plan-convex, de culoare roz-pal, cu exfolieri fine, azurii și albastre verzu. Pieele de sticlă de acest tip se inseră în repertoriul obiectelor romane de podoabă, datează în sec. II–III e.n. și chiar mult mai tîrziu, pînă în epoca bizantină sec. XI–XII (Pl. XIII/71).

Vezi nota obiectului descris anterior (nr. 70).

72. *Perlă din pastă de sticlă circulară*. Inv. 6845. Provine de la Bărboși. Diam.: 0,020 m; gros.: 0,013 m. Perlă din pastă de sticlă mată, colorată cu alb-azuriu și maron, în dungi dispuse meandric, de formă unui colăcel, ușor asimetric. Lateral este ornamentată cu trei suprafețe, colorate indigo, imitând perlele cu „ochi”. Astfel de perle sunt frecvent întâlnite în multe așezări și necropole geto-dacice și daco-carpice, de la Poiana, Răcătău, Brad, Bărboși, Tinosul, Popești, Poienesti, Pădureni s.a., fiind concretizate într-o întreagă gamă de forme și culori întâlnite din „Laténul tîrziu pînă în primele secole ale ariei noastre” (Pl. XIII/72).

Cf. R. Vulpe, *Săpăturile de la Poienesti din 1949*, D. Necropole I, în Materiale, I, 1953, p. 213–506 Gh. Bichir, Cultura Carpică, Ed. Acad. R.S.R., București, 1973, p. 123–125.

73. *Perlă tubulară din pastă de sticlă*. Inv. 6845. Provine de la Bărboși. Lung: 0,021 m; diam.: 0,010 m. Unul din capete cu buza spartă. Perlă din pastă de sticlă mată, colorată în dungi albe și verzu, de formă tubulară. Perlele de acest tip sunt bine cunoscute în așezările și necropolele geto-dacice și daco-carpice de la Poiana, Răcătău, Brad, Bărboși,

Tinosul, Popești, Pădureni s.a., întâlnite din Laténul tirzii pînă în primele secole ale erei noastre (Pl. XIII/73).

Cf. R. Vulpe, *Săpăturile de la Poienile din 1949*, D. Necropole I, în Materiale, I, 1953, p. 213–506
Gh. Bîchir, *Cultura Carpicii*, Ed. Acad. R.S.R., București, 1973, p. 123–125, vezi și pl. CLII/1.

Cap. VIII. DIFERITE OBIECTE ROMANE DE METAL: ACVILĂ-EMBLEMĂ MILITARĂ ROMANĂ FIGURATIVĂ, VAS MINIATURĂ CU PROTOME ANTROPOMORFE ȘI VAS PLAT CIRCULAR

74. *Emblemă militară romană figurativă, turnată în bronz*. Inv. 4757. Provin din săpăturile arheologice întreprinse la Tîrighina-Bărboși, de către prof. Gh. Ștefan, în anii 1935–1936. Înalt.: 0,102 m; lat.: 0,085 m. Întreagă. Starea de conservare a picsei este foarte bună, acoperită cu o patină nobilă de culoare verde închis, specifică bronzului. Vulturul-emblemă, obiect de mare valoare documentară științifică și muzeistică, de interes patrimonial-cultural național, se păstrează actualmente în colecția de antichități a Muzeului de istorie al Republicii Socialiste România (inv. nr. 3605).

Figurina înfățișează un vultur în zbor – gata de atac – cu capul spre dreapta și aripile desfăcute. Poziția strinsă a grijelor formează un lăcaș în interiorul lor, lăsind să se întrevadă atitudinea maiestosă a acvilei purtătoare de fulger (astăzi dispărut), pasare favorită a zeului Iuppiter, simbolul general al legiunilor romane. Ipostaza acestei figurine este bine cunoscută în cadrul artei romane. Analizată sub raport artistic, piesa este de-o execuție artistică ireproșabilă, cu trăsături anatomicice precis conturate, aşa încit cele mai mici detaliu sunt minuțios și veridic redate, fapt ce ne determină să presupunem că avem de afacă cu un produs de import. Fără îndoială, această emblemă aparține unităților romane ce au staționat în garnizoana castellum-alui de la Bărboși-Galați, mă refer îndeosebi la legio I Italica, legio V Macedonia, la Cohors II Mattiacorum și mai puțin la unitatea nautică de pe Dunăre, Classis Flavia Moesica, care prin natura sa putea să aibă un alt simbol caracteristic genului.

Tipologic, vulturul-emblemă de la Bărboși prezintă analogii cu unele reprezentări ce se păstrează în Galeriile Leuchtenberg sau Louvre. Exemplare identice sunt de asemenea cunoscute: unul în castrul de la Răcari, jud. Dolj, păstrat în colecția Gh. Georgescu din Caracal și altul la Ovčilaré (Gorna Oréhovitsa) pe teritoriul Bulgariei, datând din vremea Antoninilor, sec. II e.n. (Pl. XIV/74).

Cf. Gh. Ștefan, *Nouvelles découvertes dans le „Castellum” romain de la Bărboși (près de Galați)*, în Dacia, V–VI, 1935–1936, București, 1938, p. 343, fig. 6; Izvestia – Bulletin, Sofia, VIII, 1934 p. 457, fig. 279; Domaszewski, *Die Religion des römischen Heeres*, Trier, 1895, p. 118; R. Cagnat – V. Chapot, *Aigle et enseignes*, în Manuel d'archéologie romaine, II, Paris, 1920, p. 343; S. Reinach Rép. Stat., IV, p. 530, nr. 3; idem, Rép. Stat., II, 2, p. 770, nr. 4; A. J. Reinach, S. V. *Signa militaria (pentru epoca romană)*, în DA, IV, 2, p. 1312; N. Gostar, *Unitățile militare din castellum roman de la Bărboși*, în Danubius, I, 1967, p. 107–113; D. Tudor, *Colecții de antichități din Oltenia I. Colecția Gh. Georgescu – Corabia*, Catalog descriptiv și figurativ, (1930–1936), în Arh. Olt., XV, nr. 86–88, iulie-dec. 1936, p. 382–383, nr. 53, fig. 7; Ion T. Dragomir, *Descoaceri arheologice pe actualul teritoriu al Galațiului din cele mai vechi timpuri și pînă la întemeierea orașului*, în Danubius, I, 1967, p. 185, fig. 8/1; Constantin Pop, *Signa militaria de bronz în Dacia romană*, în Acta Musei Napocensis, Cluj-Napoca, 1977, p. 114–116, fig. 1–1a.

75. *Vas oriental? – miniatură de bronz cu protome feminine de epocă romană*. Inv. 4745. Proveniență necunoscută. Înalt.: 0,050 m; lat.: 0,055 m; gros.: 0,030 m. Întreg, de bronz, bine conservat, cu ușoare urme de oxidare verznie. De formă semicirculară, mult aplatisată, vasul are gura formată pilnic, buza îngrosată, cu două caneluri orizontale, proeminente, gâtul scurt, cilindric și fundul plat, prevăzut cu două tortițe fixate pe umăr. Fețele superioare sunt împodobite cu două figuri feminine identice, în relief, bine conturate anatomic. Pe cap poartă diademă finală, în formă de evantai și coafură elegantă, cu cărare la mijloc, ec cade în onduleuri bogate pe umăr. Figurile antropomorfe sunt prezentate stereotip de aspectul unor protome. Au față aproape rotundă, ochii mari, arcadele, nasul și bărbia proeminente și gura mică cu buzele cărnoase.

Protomalele sunt înconjurate de chenare, alcătuite dintr-o bandă de cercuri concentrice, mărginită pe ambele părți cu cîte două incizii paralele. Cantul vasului este ornamentat cu cîte o rînduri de cereuri milimetrice, incizate vertical, la egală distanță unul de altul, iar spațiile dintre tortile și gâtul recipientului sunt împodobite cu aceleasi rînduri de cereule, dispuse în suprafațe triunghiulare.

După structura și forma vasului, dimensiuni, după aspectul decorului antropomorf feminin, prezentat stereotip, credem că avem de față cu o piesă de cult, orientală cu attribute rituale, în care se păstrau uleiuri sau parfumuri. Cele relatate ne determină să includem acest vas în grupa recipientelor orientale de epocă romană tîrzie. (Pl. XIV/75).

D-na Faider Jenoviev, pensionară, fostă conservatoare de bronzuri romane, la Muzeul Marimont, din Bruxelles, președintă a Academiei Regale din Belgia, personalitate care a călătorit mult în lume ne-a precizat că astfel de vase miniaturi, metalice, semicirculare, plate, provin din Orient, din Siria, de la Damasc sau Alep. Ele sunt vase de cult cu un pronunțat caracter ritual, în care se păstrau uleiuri și parfumuri scumpe, aparținând epocii romane tîrzii, cu puternice influențe orientale. La mormîntul Sf. Menas din Egipt și astăzi îl se oferă pelerinilor. Flacoane ceramice asemănătoare cu vasul sus amintit, pline cu uleiuri. Flacoane ceramice similare se găsesc în mare număr în țările din occident, aduse de către pelerini din orient.

76. *Vas roman, plat-circular de aramă*. Inv. 2578. Provinde la Bărboși. Diam.: 0,165 m; înalt: 0,15 m; gros.: 0,001 m. De aramă, realizat prin ciocânrare, cu evidente urme de cositorire pe ambele fețe. Înreg, bine conservat. Vas de formă circulară, aplatisat, cu pereții scunzi, arcuiți spre exterior, asemănător unui taler. În zona centrală, pe ambele fețe este ornamentat cu cîte două cercuri concentrice, slab incizate. Piesa este datată în sec. II–III e.n. la fel cu întregul complex arheologic roman de la Bărboși. Pl. XIV/76).

Vase de aramă sau de bronz, variante ca formă și mărime s-au descoperit în majoritatea așezărilor romane militare și civile de pe teritoriul patriei noastre. În ultimii ani, cu prilejul săpăturilor arheologice întreprinse în incinta castrului roman Tirighina-Bărboși s-au descoperit cîteva vase de bronz și aramă, păstrate în cadrul patrimoniului Muzeului județean de istorie Galați.

Cap. IX. MIC TEZAUR MEDIEVAL DE OBIECTE DE PODOABĂ DE ARGINT ȘI O INSIGNĂ DE BRONZ PENTRU DEPUTAT AL ADUNĂRII DIVANULUI AD-HOC DIN MOLDOVA, DIN ANUL 1857.

77–90. *Mic tezaur medieval de obiecte de podoabă din argint descoperit la Sendreni*.

În anii 1938–1939, cu prilejul lucrărilor agricole de pe teritoriul comunei Sendreni s-a descoperit un important tezaur medieval de obiecte de podoabă din argint, situate într-un vas de lut ars, care nu ni s-a păstrat. Tezaurul cuprinde un număr de 14 piese, diferite ca formă și mărime, lucrate cu multă îndemînare și simț estetic, ornamentate cu filigran, incrustații de sticle albastre, verzi și protuberanțe piramidale, alcătuite din granule sferice.

Unul dintre obiecte (un cercel) din tezaurul amintit a fost obținut de la descoperitor de către prof. M. Petrescu-Dimboviță, și apoi donat Muzeului de istorie din Galați, iar restul de 13 piese au intrat în colecția dr. Nestor Măcellariu. În 1960 tezaurul a fost achiziționat de la colecționar de către Muzeul județean de istorie Galați, reintregindu-se astfel tezaurul. Din numărul obiectelor fac parte patru cercei: doi identici ca mărime, formă și decor (Pl. XV/77–78 și Pl. XVa); unul de alt tip, cîeva mai mic (Pl. XV/79 și Pl. XVa) și altul de formă semilunară (Pl. XV/80 și Pl. XVa); o broșă de formă unei rozete, în stare fragmentară (Pl. XV/81 și Pl. XVa); opt butoni ornamentali, semisferoidali, probabil de la cercei sau de la vesminte, prevăzuți fiecare cu cîte un pandantiv din tablă oval-circulară (Pl. XV/82–89 și Pl. XVa), prețum și o teacă de formă unui papuc miniatural (Pl. XV/90 și Pl. XVa).

Obiectele sus amintite le descriem după cum urmează:

77–78. *Doi cercei de argint*. Inv. 6839 și 1931. Provin de la Sendreni, în greutate de 9 gr. fiecare. Sunt alcătuiți cu un capăt al verigii sau tortișii pe montura cercelului.

Capătul mobil al verigii se introduce într-un dispozitiv cu urechiușă. Monturile cerceilor sunt executate din tablă ciocănătă la rece, de formă poliedrică, cu șase fețe rombice, avind laturile de cîte 9 mm delimitate prin două șiruri de sîrmă filigrană răscută și aplicată în tehnică filigranului. În centrul fiecărei suprafețe se află o celulă, prevăzută cu trei ghiare în care sunt înscrise sticle globulare, albăstre. Unele dintre ele lipsesc. Fiecare unghi al suprafețelor rombice este marcat prin protuberanță piramidală, alcătuite din 10 granule globulare. Printre fețele rombice se află spații fațetate triunghiulară, în număr de opt, ale căror perimetru sunt la fel delimitate. Acestea sunt acoperite în întregime cu piramide de același tip, însă ceva mai mari, compuse din cîte 19 granule. Îmbinarea armonioasă a acestor elemente decorative dă o eleganță deosebită celor doi cercei (Pl. XV/77–78 și Pl. XVa).

Cf. Constantin Moisil, *Monete și podoabe de la sfîrșitul veacului al XV-lea (Tezaurul din Tîrgoviști, Putna)*, în Bul. Soc. Num. Române, an. XIII, 27, Buc., 1916, p. 5, vezi și pl. I; N. Constantinescu și Gh. Untaru, *Podoabe feudale descoperite la Olteni*, în SCIV, 2, X, 1959, p. 449–504, vezi și fig. 2 și 3.; Eugenia Neamțu, *Obiecte de podoabă din tezaurul medieval de la Cotul Morii, Popricani (Iași)*, în Arheologia Moldovei I, Buc. 1961, p. 285, fig. 2 și p. 287, fig. 3/1–2; Ion T. Dragomir, *Tezaurul feudal de obiecte de podoabă de la Sendreni*, Revista muzeelor, 3, an. V, 1968, p. 254–257, pl. I. Bibliografia citată este valabilă pentru fiecare obiect al acestui tezaur medieval.

79. *Al treilea cercel se deosebește de ceilalți doi*. Inv. 6840. Provine de la Sendreni. Este ceva mai mic și cintărește 6 gr, avind toarta deslipită de montură. Se compune dintr-o verigă simplă, arcuită, lățită și perforată la capătul liber, întocmai ca un cioculet, iar celălalt este ornamentat cu o plăcuță, avind aplicată pe față superioară un rînd de tuburi filigranate, dispuse orizontal, încadrat de două rînduri de granule sferice. Capătul mobil al verigii se introduce într-o urechiușă, ce este montată pe o plăcuță identică cu aceea situată în partea opusă. Intervalul dintre aceste plăcuțe este completat cu două șiruri de tuburi din sîrmă foarte subțire, fiind suprapuse în mod orizontal.

Montarea cerecelui este executată din tablă, de formă sferică, fațetată în șapte suprafețe circulare conturate cu sîrmă filigran. În fiecare cerc se află fixată o protuberanță, compusă din 19 granule sferice. În două puncte, tangențiale cu perimetrele cercurilor, se află tuburi din sîrmă subțire, prevăzute în exterior cu cîte un rînd de granule (Pl. XV/79 și Pl. XVa).

80. *Cercel de formă semilunară cu tortișă lipsă*. Inv. 6841. Provine de la Sendreni. În stare fragmentară, îi lipsește tortișă, cintărește 5 gr. Măsoară: 0,023 m lung; 0,010 lat. max. și 0,005 m gros. Ambele fețe sunt ornamentate cu decor floral stilizat, asemănător unei ferigi, executat în tehnică filigran. Față superioară este prevăzută cu trei celule lipite simetric, încrustate cu sticle verzi, iar cantul bijuteriei este împodobit cu opt tuburi din sîrmă subțire, aplicate orizontal (Pl. XV/80 și Pl. XVa).

81. *Broșă de formă unei rozete*. Inv. 6842. Provine de la Sendreni. În stare fragmentară, cintărește 16 gr, cu diametrul de 0,075 m. Asemănătoare unei broderii ajurate, circulară, este compusă din două cercuri concentrice, fiecare alcătuit din cîte 12 flori, cu opt și patru petale, de mărime diferite, prelucrate separat și apoi asamblate prin lipire. Acestea sunt grupate în jurul unei corole centrale, cu opt petale în mijlocul căreia se află o celulă mare, pătrată, degradată, fără stielă. Din ambele cercuri lipsesc cîte trei flori. Toate au petalele conturate cu sîrmă filigranată. Grupul florilor ce constituie cercul periferic sunt prevăzute central cu celule cu patru ghiare, în care erau încrustate sticle verzi. Din numărul acestora se păstrează numai două. Cele din al doilea cerc au în mijlocul lor o protuberanță piramidală, formată din zece granule globulare. Petalele coroanei centrale sunt ornamentate cu o singură granulă sferică. Pießeile componente ale acestei rozete sunt lipite pe un schelet de sîrmă împletită și ciocănătă la rece, asemănător unui cerc cu 12 raze, situat pe partea inferioară a broșei (Pl. XV/81 și Pl. XVa).

82–89. *Opt butoni semisferoidali cu pandantive* Inv. 6843. Provine de la Sendreni. Din tablă subțire, probabil garnituri ornamentale de la cercei sau de la vesminte, în greutate totală de 9 gr. Aceștia sunt identici ca mărime și decor, cu deosebirea că unii dintre

ei se păstrează mai bine. Suprafața exterioară este împodobită cu protuberanțe piramide, situate în mod simetric pe umărul butonului. Fiecare protuberanță este alcătuită din cîte patru granule sferice, înconjurate de un mic cerc, din sîrmă filigran. Registrul celor patru protuberanțe este delimitat de două cercuri din aceeași sîrmă, aplicate orizontal pe calota butonului. În punctul central al obiectului se află montat un tub în poziție verticală, prin care este introdusă o sîrmă format ochi, de care atîrnă un pandantiv din tablă, oval — circulară, cîocănită la rece. La baza fiecărei calote buton există cîte două găuri, perforat lateral, una în fața celeilalte, care sigur serveau pentru a fi prinse sau montate de piesă centrală (Pl. XV/82—89 și Pl. XVa).

90. *Teacă miniatură format papuc*. Inv. 6844. Provine de la Sendreni, în greutate de 30 gr. Măsoară: 0,110 m lung. și 0,042 m. lat. maxim. Fața exterioară a tecii este arcută, terminindu-se la partea superioară cu doi lobi ornamentali, iar fața inferioară este dreaptă avînd la mijloc o ușoară alveolare. Decorul este aplicat exclusiv pe fața superioară, fiind deosebit de ingenios conceput și artistic realizat, în tehnica filigranului, armonizat cu incrustații de sticla. Se compune din două registre, dispuse lateral pe ambele laturi ale tecii. Acestea sunt compartimentate în zece metope rectangulare cu motive geometrice, de dimensiuni variate, ce acoperă aproape în întregime suprafața superioară a tecii, bineînțeleas. În afară de vîrf, perimetrul fiecărei metope este marcat printr-un rînd de granule sferice, ușor distanțate între ele, înconjurate de un mic cerc din sîrmă foarte subțire. În interiorul metopelor se află un cerc mare, care la rîndul lui conține alte patru cercuri mici, dispuse periferic în mod simetric, iar în centrul fiecăruia e lipită cîte o celulă cu patru ghiare, incrustate cu sticla, dintre care se păstrează numai una de culoare verde. Celula este de asemenea conturată tot cu un cerc. În regiunea mediană a tecii, se află locul a două celule mari dintre care una lipsește, iar cealaltă este puternic degradată.

În ceea ce privește chenarul metopelor, acesta este alcătuit dintr-o sîrmă filigran, dispusă șerpuit pe marginea lăturilor lor și delimitat lateral de două șiruri de sîrmă de aceeași calitate. Partea inferioară a tecii este prevăzută pe margini cu 12 găuri, dispuse în patru grupuri. Desigur, acestea au servit la fixarea tecii pe un suport, pentru a-i da o utilitate practică, adică de a se păstra în ea mici obiecte de caracter gospodăresc, aşa cum se mai întâlnesc și astăzi în multe locuințe astfel de obiecte în formă de papuc. (Pl. XV/90 și Pl. XVa).

Datorită valorii sale documentar-istorică și artistică, tezaurul medieval de obiecte de podoabă de argint la Sendreni se numără printre puținele de acest fel, cunoscute pînă acum pe teritoriul patriei noastre, datind din cea de a dona jumătate a secolului al XV-lea și începutul secolului al XVI-lea.

91. *Medalie — insignă de deputat din anul 1857, de argint aurit*. Inv. 6846. Provine de la Iași. Diam.: 0,035 m; gros.: 0,001 m. De argint aurit, bine conservată, este de formă circulară cu marginea îngroșată.

Pe avers în centru medaliei este înfățișat capul de zimbru sau bou cu o stea între coarne, așezat pe un blazon, avînd deasupra coroana domnească cu o mică cruce. Părțile laterale ale blazonului sunt flancate de doi delfini sau dragoni cu corporile acoperite de solzi, cozile bifurcate și capetele apropiate față în față, situate la baza acestuia.

Pe marginea medaliei inscripția: „Deputat Divanul Ad-Hok 1857”. Cuvîntul „Deputat” este prezentat pe o eșarfă.

Reversul este lis, prevăzut cu o portugă sudată, cu acul de tip balama. Fără îndoială, medaliiile-insigne de acest fel au fost purtate de către deputații Adunării Divanului Ad-Hoc al Moldovei de la Iași, din anul 1857, în vederea înfăptuirii mărețului act al Unirii Principatelor Române.

Medalia-insignă a fost bătută în timpul caiacamului Nicolae Vogoride din Moldova. Deși apărî adversar al înfăptuirii Unirii, totuși el a comandat baterea acestui tip de medalie-insignă pentru a marca importanța marelui eveniment al Moldovei, din anul 1857 (Pl. XV/91; IXa/91). (vezi ilustrația p. 565)

Cf. George Buzdugan, Gheorghe Niculiță, *Medali și placete românești. Memoria metalului*, Editura științifică, București, 1971, p. 52.

NOTE

1. În afară de vechile colecții particulare, bine cunoscute din municipiul Galați, ne referim în primul rînd la aceea a lui V. A. Urechia și a institutorilor Paul și Ecaterina Pașa, care au pus bazele Muzeului județean de istorie Galați, colecția dr. Nestor Măcellariu este cea de a treia, am putea spune, de aceeași valoare documentar-științifică, cu profil arheologic și de artă, ce a contribuit la îmbogățirea patrimoniului cultural, național al acestui muzeu. În bună parte piesele acestei colecții au fost achiziționate la prețuri convenabile, prin actul de vînzare-cumpărare, din 21 mai 1959, iar altele au fost donate.
2. Vasile Pârvan, *Castrul de la Poiana și drumul roman prin Moldova de Jos*, în Anal. Acad. Rom., tom. XXXVI, Memoriile Secț. Ist., 1913, p. 106; R. Vulpe, *Muzeul Național de Antichități*, în Boabe de griu, I, nr. 3, 1930, p. 133.
3. C. Schuchardt, *Wälle und Chausseen südlichen und östlichen Daciens*, dans Arch. Epigr. Mitt. aus Österr-Ungarn, IX, 1885.
4. V. Pârvan, *op. cit.*, p. 117.
5. G. Stefan, *Nouvelles découvertes dans le « Castellum » romain de Bârboși (près de Galați)*, în Dacia V-VI, 1935-1936, București, 1938, p. 347.
6. Cf. M. Petrescu-Dimbovița, *Descoperirea arheologică de la Frumușia (r. Galați)*, în SCS - Iași, an. IV, 1953, nr. 1-4, p. 502-503, fig. 1-2, a-b; Silvia Teodor și Silviu Sanie, *Ceramica greco-aceasă din Muzeul de istorie a Moldovei*, în Arheologia Moldovei, VI, București, 1969, p. 60, fig. 3/4.
7. N. Gostar, *Săpăturile și sondajele de la Sendreni-Bârboși (r. Galați)*, în Materiale, VIII, 1963, p. 505-510; Idem, *Cetățile dacice din Moldova și cucerirea romană la nordul Dunării de Jos*, în Apulum, V, București, 1965, p. 137-149; Ion T. Dragomir, *Cavalerul trac de la Tirighina Bârboși*, în Danubius, II-III, Galați, 1969, p. 71-79; Silviu Sanie, *Medalioane și tipare romane descoperite la Tirighina-Bârboși*, în Danubius, II-III, Galați, 1969, p. 81-94; Ion T. Dragomir, *Cavalerii danubiensi din castellum roman de la Tirighina-Bârboși*, în Danubius, IV, Galați, 1970, p. 123-131; Silviu Sanie, Ion T. Dragomir, *Continuitatea locuirii dacice în castrul de la Bârboși-Galați*, în Danubius, IV, 1970, p. 135-142; Silviu Sanie, Ion T. Dragomir, Seiva Sanie, *Noi descoperiri de ceramică română cu inscripție în Moldova*, în SCIVA, 2, tom. 26, București, 1975, p. 189-208; Silviu Sanie et Ion T. Dragomir, *Aspects de la cohabitation des Daces et des Romains dans le Midi romain de la Moldavie*, dans II-e Congrès International de Thracologie (Bucarest, 4-10 septembrie 1976), București, 1980, p. 339-349.
8. Colecția de numismatică a doctorului Nestor Măcellariu din Galați, se află în studiu la tov. Constantin Preda, de la Institutul de Arheologie din București și la Ion T. Dragomir de la Muzeul județean de istorie Galați, care va elabora catalogul monedelor ce va fi publicat în „Studii și cercetări de Numismatică”, ed. Acad. R.S.R.

TAUSENDJÄRIGE FUNDSTÜCRE AUS DEN UNUERÖFFNLTICHENBESTÄNDEN DEN BEZIRRNUSEUMS FÜR GESCHCHTE GALATZ DIE SAMMLUNG DR. NESTOR MÄCELLARIU (ZUSAMMENFASSUNG)

Wenn wir die uralten archäologischen Spuren, die einheimische getisch-dakische und dakisch-römische Zivilisation, sowie die Beziehung derselben mit der griechisch-römischen Kultur in unserem Lande betrachten, können wir mit Genugtuung feststellen, daß all dies in den letzten Jahrzehnten eine größere Anziehungskraft ausübt und hiermit tiefer in das Gedächtnis und das Bewusstsein aller Werkstätigen eindringt. Sie berühren uns tief und wecken starke patriotische Gefühle. Diese führen dann ihrerseits zu einer wahren Leidenschaft, die sich einerseits im Denkmalschutz und in der Denkmalpflege äußert, andererseits aber ihren Niederschlag sowohl in der eigentlichen Forschungsarbeit, als auch in der Sammlung der Erhaltung und Aufbewahrung, sowie in der Anlegung privater Sammlungen von Altertümern findet.

Im Rahmen des soeben angeführten Themas legt der Verfasser einige Fundstücke von großem dokumentarischen und wissenschaftlichen Wert aus der gewesenen Privatsammlung

des Arztes Nestor Măcellariu aus Galatz vor. Diese wurde vom Bezirksmuseum für Geschichte Galatz durch Kauf erworben.

Die meisten Gegenstände tragen die Gepräge der dakisch-römischen und griechisch-römischen Kultur und Zivilisation aus der südlichen Moldau, da sie höchstwahrscheinlich aus den antiken Siedlungen von Tiglina Bârboși und Sendreni, in allernächster Nähe von Galatz, wo der Sammler ein schönes Gut hatte, stammen. Die Sammlung ist nicht nur durch ihren dokumentarisch-archäologischen Wert, sondern auch durch die Anzahl der Gegenstände, vorherrschend Münzen, von Bedeutung: da gibt es griechische, römische und byzantinische Münzen: griechische und römische Gefäße; römische Lampen; römische Glaswaren; Statuetten aus gebranntem Ton aus Tirighina; römische Schmuckgegenstände und einige uralte oder mittelalterliche Gegenstände usw. Nach dem Tode des Sammlers im Jahre 1954 und dems seiner Frau, Margareta Măcellariu, im Jahre 1963, wurden die restlichen Gegenstände

unter den Erben der Familie aufgeteilt, ohne daß wir die Möglichkeit hätten sie zu untersuchen oder sie zurückzugewinnen.

Hinsichtlich des Stammortes und der Geschichte der Sammlung erschienen im Laufe der Zeit viele Fragen, obwohl nach den Angaben des Sammlers, zu seinen Lebzeiten, es sich unzweifelhaft um die zwei antiken Siedlungen aus der südlichen Moldau, Bărboșî und Sendreni, handelte. Zweifelhaft erscheint diese örtliche Zuweisung bioß im Falle griechischen Gefäße und der Tanagra-Statuetten, deren Anzahl groß ist und welche alle womöglich von anderswo stammen. Anhand der gemachten Beobachtungen und der durchgeführten Untersuchungen kann man vermuten, daß diese Gefäße Merkmale ihres südländischen Ursprungs aufweisen. Es ist eine wohlbekannte Tatsache, daß Dr. Nestor Măcelariu zahlreiche Reisen nach Griechenland und Ägypten unternommen hat, wo er dergleichen Gegenstände kaufen konnte. Die Vermutung des Verfassers geht von der Tatsache aus, daß unter den altgriechischen Gefäßen der erwähnten Sammlung auch einige Nachahmungen der griechischen Originale erscheinen. Daher folgerte der Verfasser, daß die Gefäße, zumindest teilweise, aus Griechenland erworben worden sein könnten und zwar von verschiedenen Antiquitätenhändlern, die manchmal einem Nichtfachmann Nachmungen anstelle echter archäologischer Funde verkaufen.

Trotzdem aber hat C. Schuchhardt im Jahre 1885 das Vorhandensein in Bărboșî von schönen, altgriechischen Gefäßen (Lekythoi) mit schwarzen und roten Figuren belegt, während Vasile Pârvan bemerkt, daß Beldiceanu aus Iassy demselben deutschen Gelehrten einen von ihm im Jahre 1884 in Bărboșî gefundenen Lekythos gezeigt hat. Auf Grund der durchgeführten Grabungen am Unterlauf des Sereth meint Pârvan, daß die altgriechischen Kaufleute aus Bărboșî, an der Kreuzung der Donau mit dem

Sereth, wirtschaftlich die hiesige Niederlassung gefördert haben. Dieselbe Feststellung konnte auch Gh. Stefan machen, der im Jahre 1936 Grabungen auf dem Hügel Tirighina Bărboșî, durchgeführt hat. Die Behauptungen von Vasile Pârvan und Gheorghe Stefan wurden, sowohl durch die Auffindung der Amphore aus Thasos im Jahre 1913 in Poiana, als auch durch die Tatsache, daß im Jahre 1947 in den Grabungen von Frumușita, in der südlichen Moldau (Bezirk Galatz), ein griechischer Kylix, aus dem 5. Jahrhundert, erschienen ist, einigermaßen bestätigt.

In den Jahren der Volksmacht haben die zahlreichen, großangelegten Grabungen, die jährlich in der bedeutenden antiken Siedlung an der Serethmündung durchgeführt wurden, bis nun keine ganzen griechischen Gefäße dieser Art, sondern nur selten kleine (keramische) Fragmente aus dieser tausendjährigen Kultur, gefunden. Die einzige gültige Lösungsmöglichkeit dieser umstrittenen Frage wäre eine Reihe von Grabungen in den Grabhügeln des Gräberfeldes im Gebiet der getisch-dakischen Festung und des römischen Militärlagers auf dem Hügel Tirighina-Bărboșî.

Die raselose Tätigkeit dieses Sammlers aus Galatz hat in beträchtlichem Maße zur Rettung vieler Fundstücke beigetragen, die letzten Endes sowohl den Kulturbesitz des Bezirksmuseums für Geschichte Galatz, als auch denjenigen unseres Vaterlandes ergänzt haben.

Zwecks einer besseren Veröffentlichung dieser archäologischen Sammlung hat der Verfasser das Ganze — mit Ausnahme der Münzen, welche eine Sonderarbeit bilden werden — in neun Abschnitten eingeteilt, unter Berücksichtigung der Strukturen und Formen, sowie der Typologie und der Chronologie. Die Kapiteln sind mit römischen Zahlen, von I—IX — versehen. Die Gegenstände tragen arabische Zahlen von 1—91, damit die Beschreibung aller Gegenstände im Text den Abbildungen auf den Tafeln entsprechen soll.

**VESTIGII MILENARE INEDITE DIN
PATRIMONIUL MUZEULUI JUDEȚEAN
DE ISTORIE GALAȚI**

Colecția Dr. Alexandru Nestor Măcelariu

(text, p. 157)

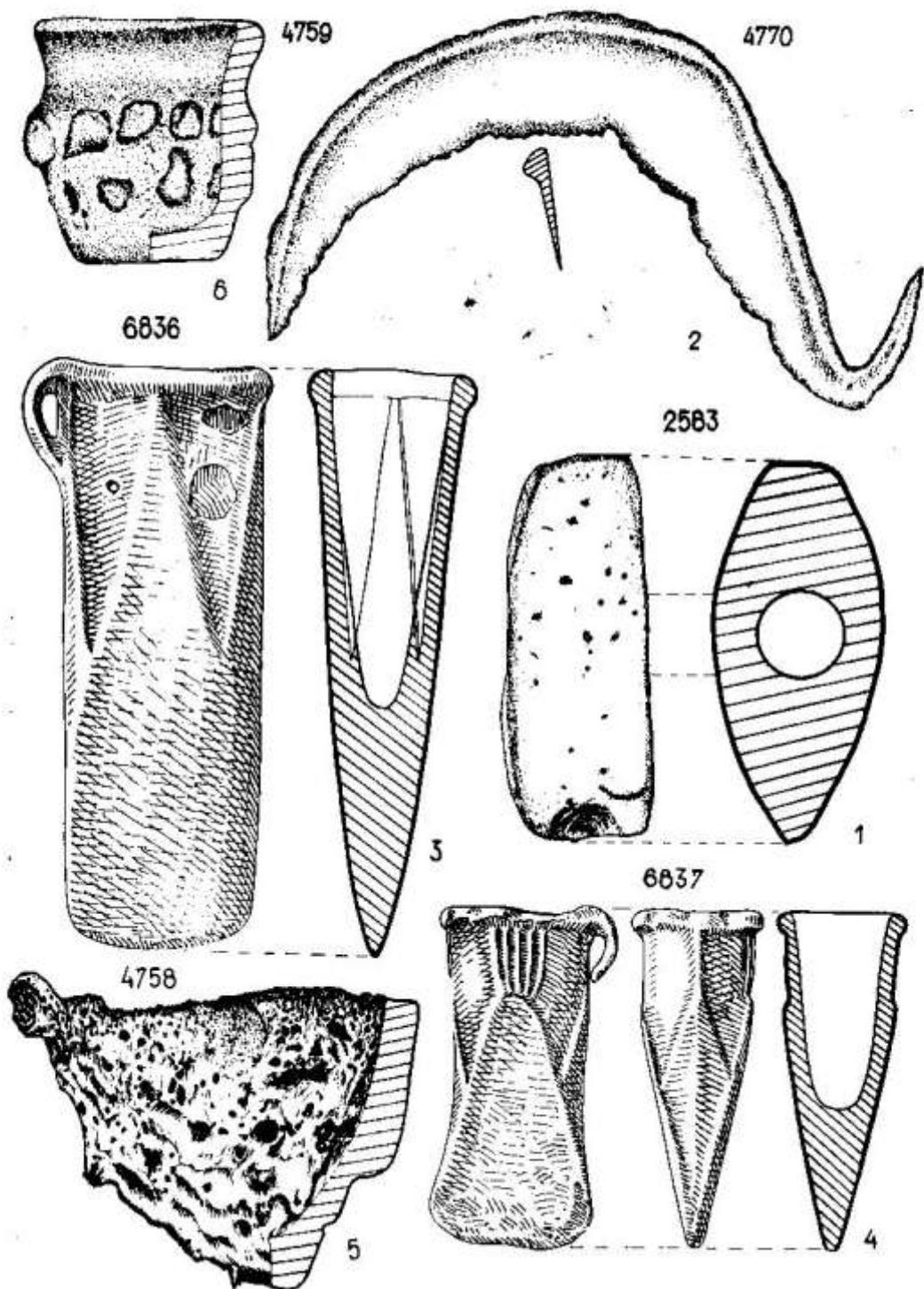
ION T. DRAGOMIR

PL. I — DIFERITE OBIECTE DIN EPOCA BRONZULUI, DIN PRIMA ȘI CEA DE A DOUA EPOCĂ
A FIERULUI, DE PIATRĂ, LUT ARS ȘI BRONZ.

KAP. I — GEGENSTÄNDE AUS DER BRONZEZEIT UND AUS DEN BEIDEN ZEITABS-
CHNITTEN DER EISENZEIT, VON 1—6; TAF. I UND I-A

PL. I A — OBIECTE SPECIFICE EPOCHII BRONZULUI, PRIMEI ȘI CELEI DE A DOUA EPOCI A PIERULUI, DE PIATRĂ, LUT ARS ȘI BRONZ.

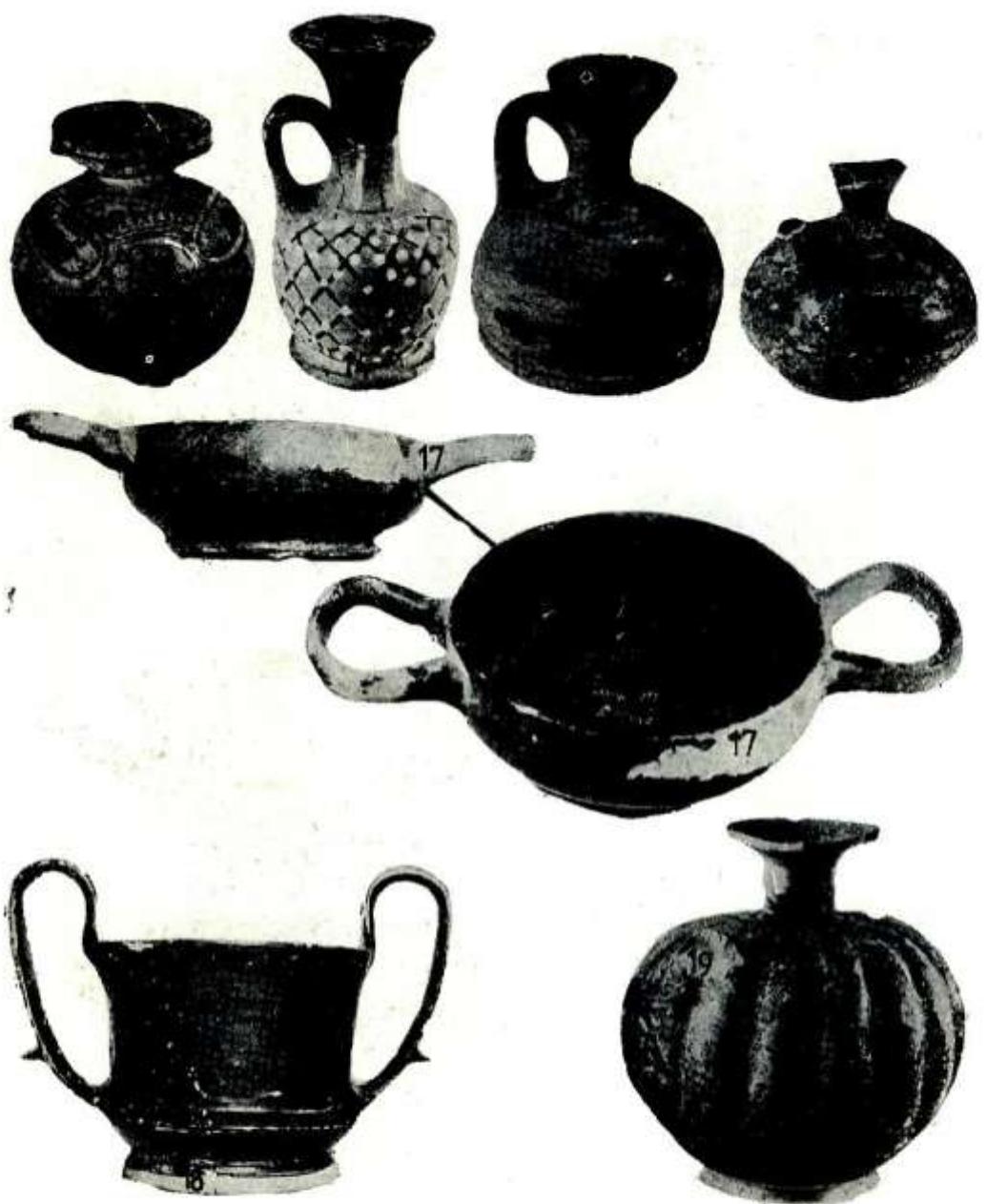
PL. II — AMFORĂ ANTICĂ GRECEASCĂ CU FIGURI NEGRE PE FOND ROŞU.

KAP. II — ALTGRIECHISCHE GEFÄSSE, VON 7—24; TAF. II—V

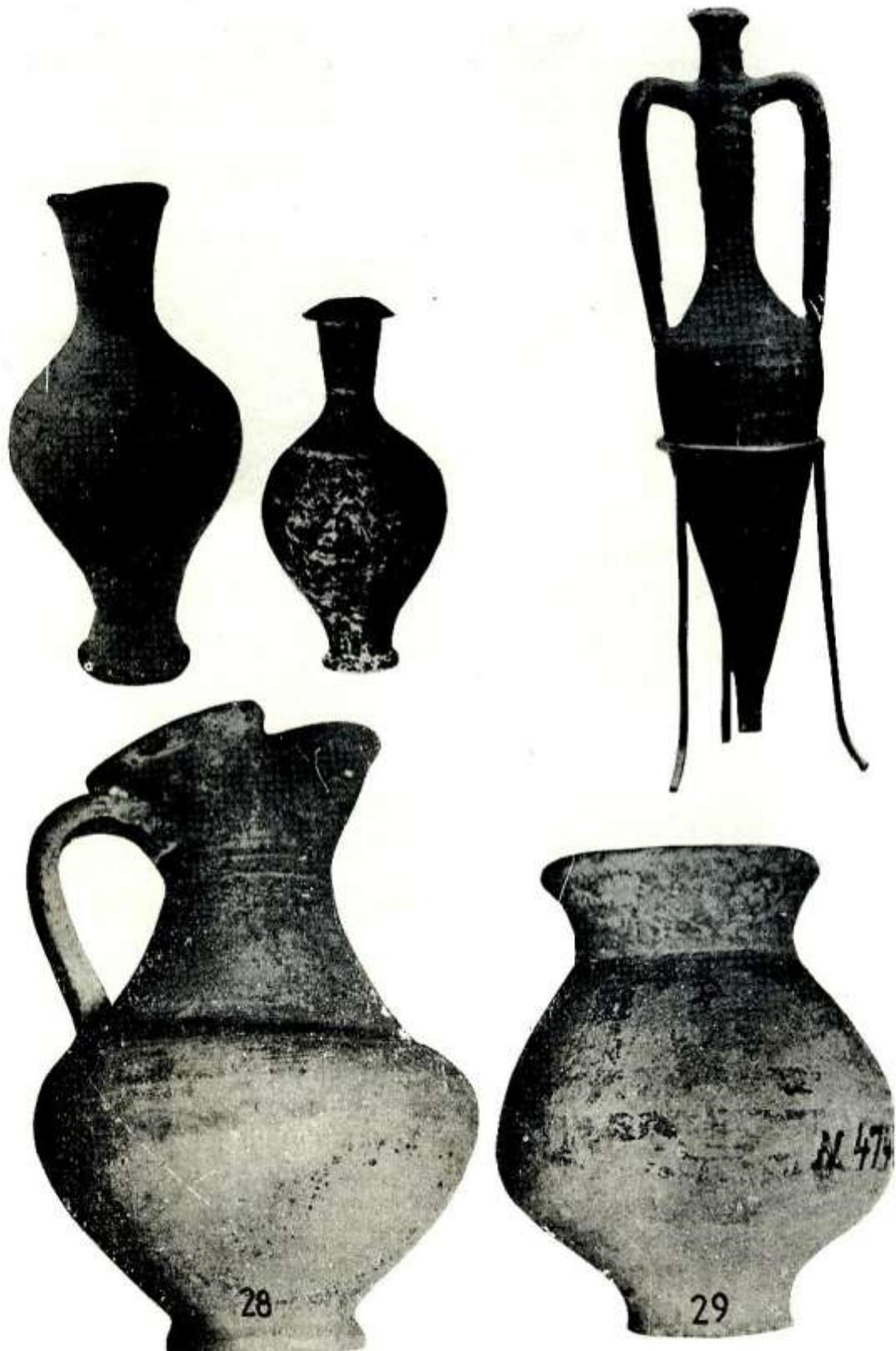
PL. III — VASE ANTICE GRECESTI, LEKYTHI SI LEKYTHOS-ARYBALLES (12)

PL. IV. DIFERITE VASE ANTICE GRECEȘTI.

PL. V — VASE ANTICE GRECEŞTI, SKYPHI ŞI CUPĂ (24)

28

29

PL. VI — AMPORETE UNGUENTARII ELENSTICE (25—26) ȘI VASE ROMANE (27—29).

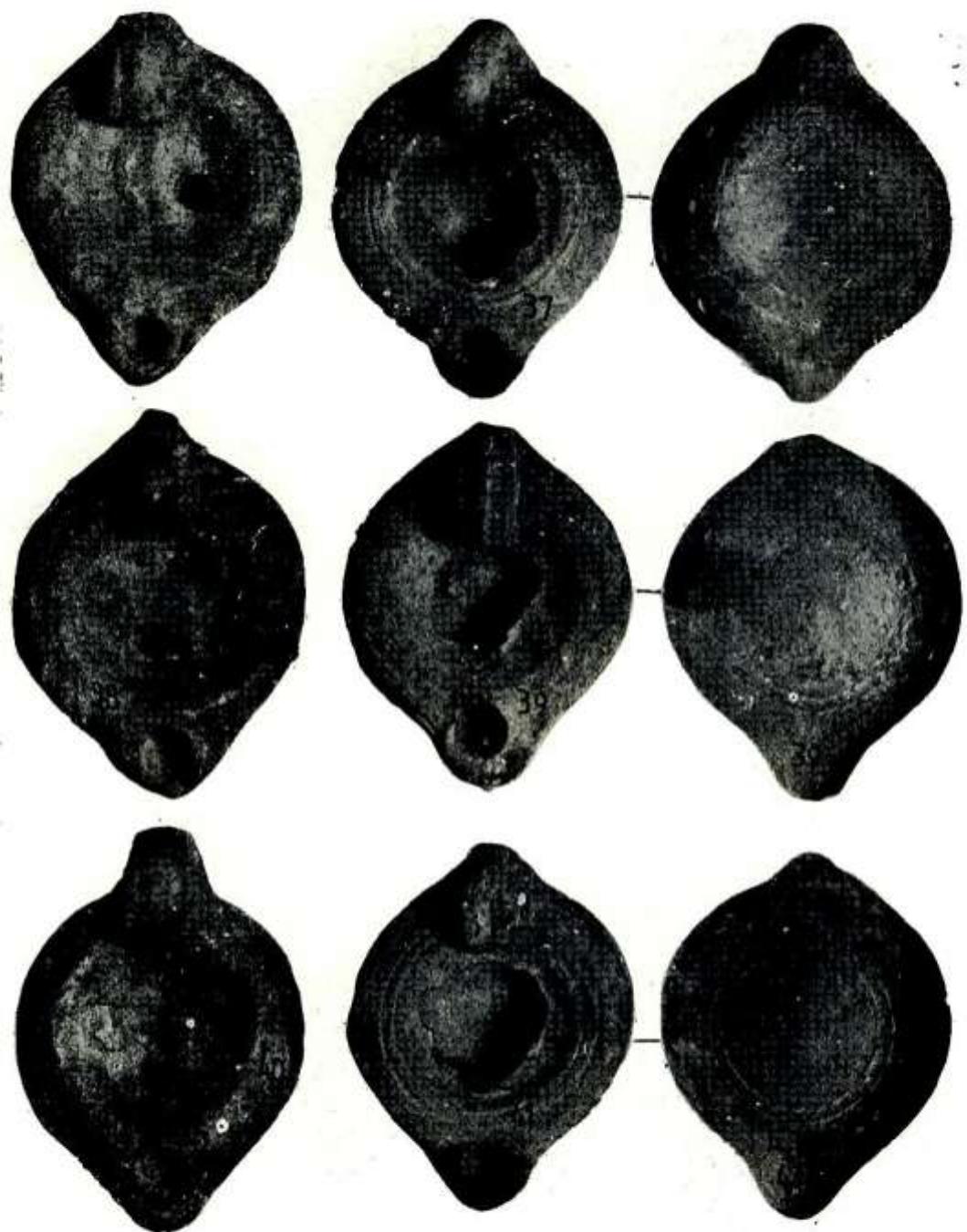
KAP. III — KLEINE AMPHOREN, HELLENISTISCHE UNGUENTARIA U. RÖMISCHE
GEFÄSSE VON 25—29; TAF. VI

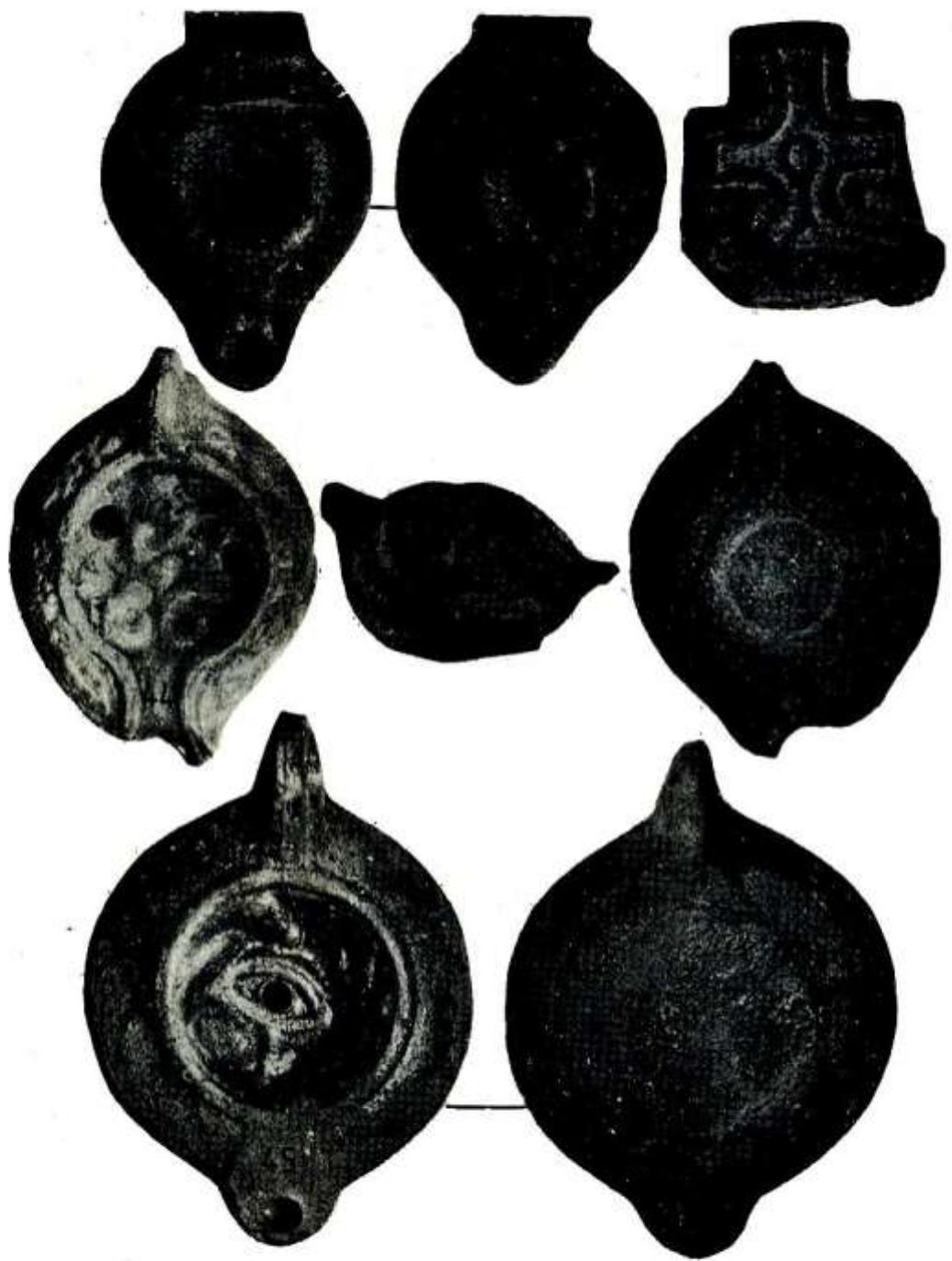
PL. VII — OPAITE ROMANE ȘI ELENSTICE (30).

KAP. IV — GRIECHISCH-RÖMISCHE UND BYZANTINISCHE LAMPEN, VON 30—45; TAF.
VII—IX UND IX-A/15

PL. VIII — OPAITE ROMANE.

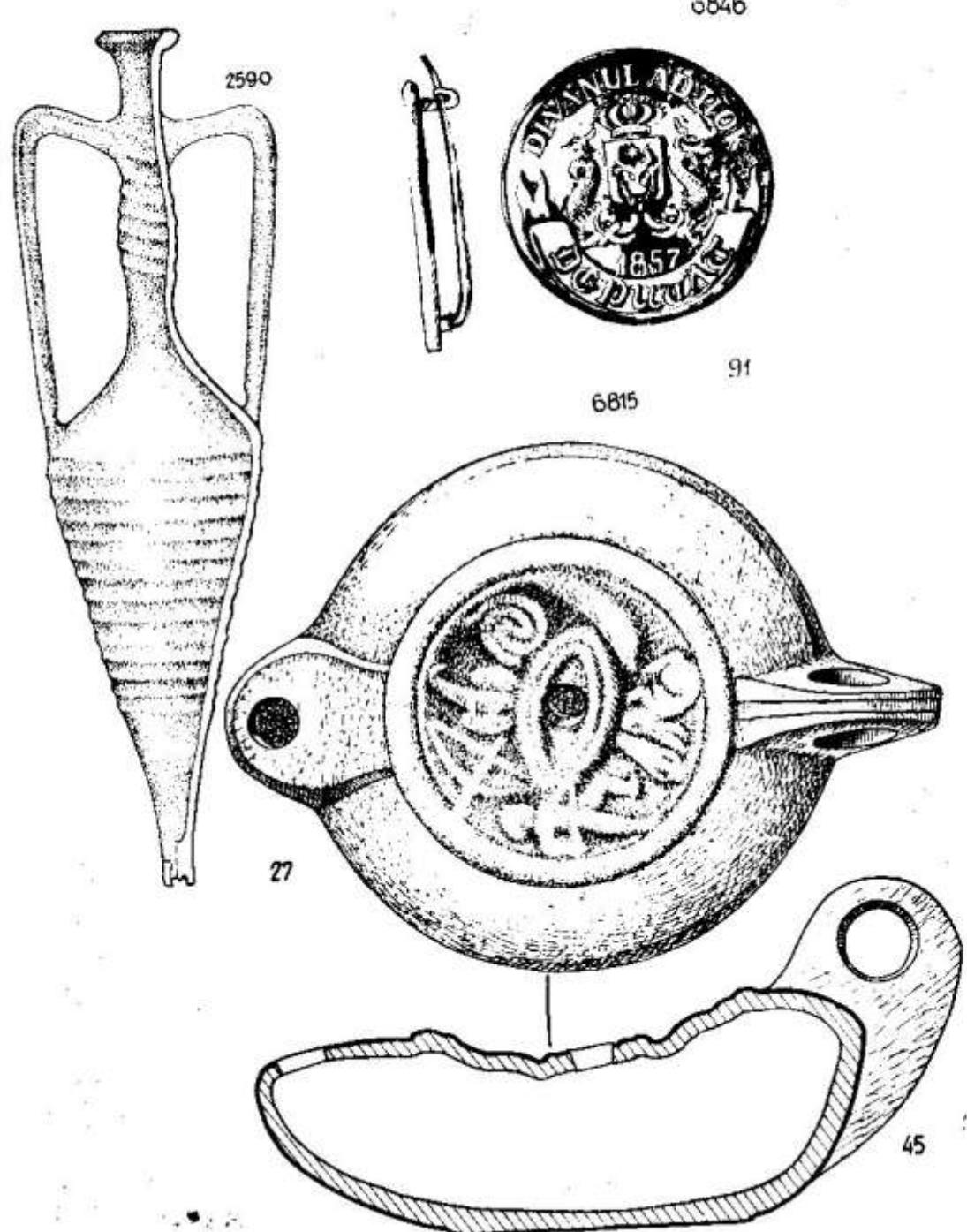

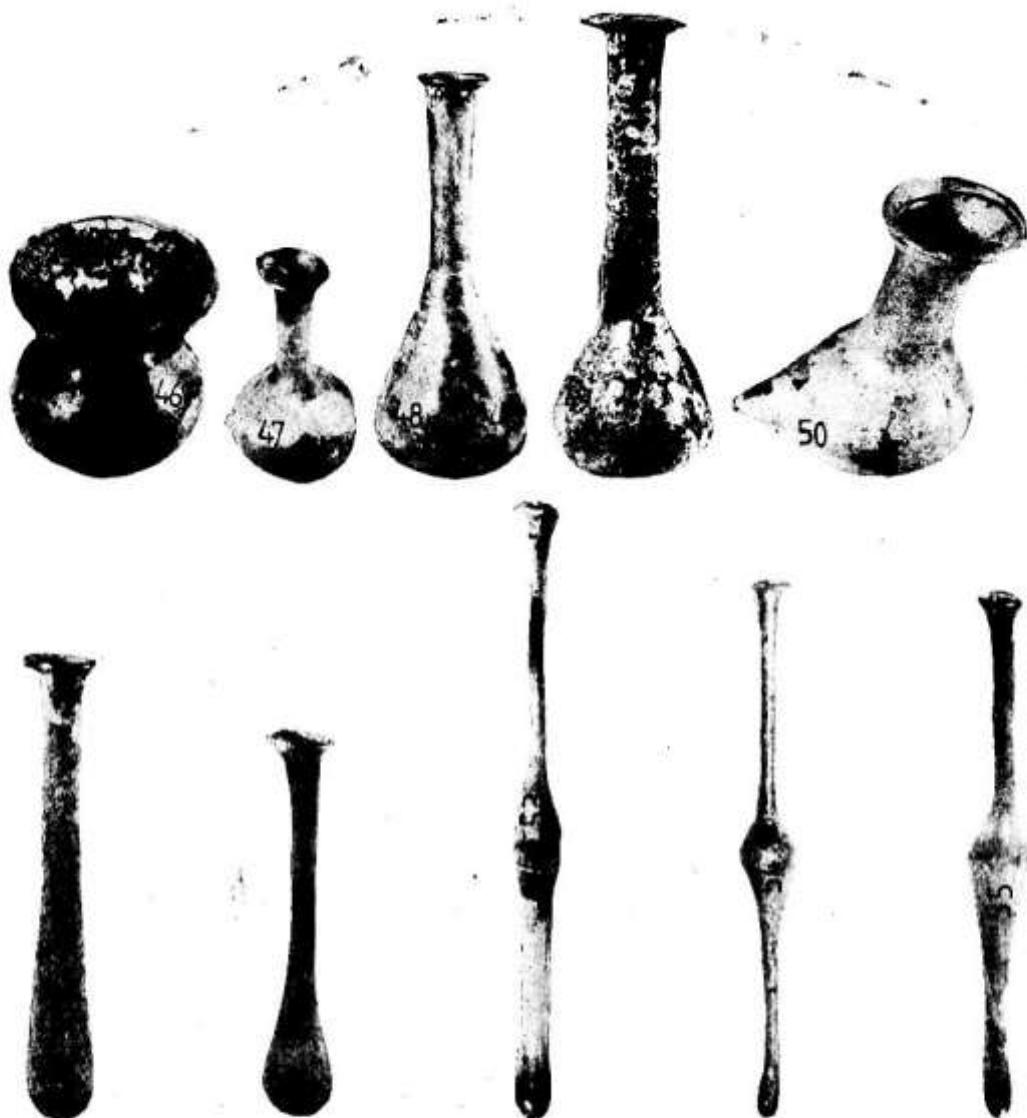

PL. IX — DIFERITE OPAIȚE ROMANE ȘI BIZANTINE (43)

PL. IX A — OPAJIT ROMAN CU DIFERITE SIMBOLURI ÎN RELIEF, AMFORĂ ROMANĂ ȘI
INSIGNĂ DE BRONZ DIN 1857.

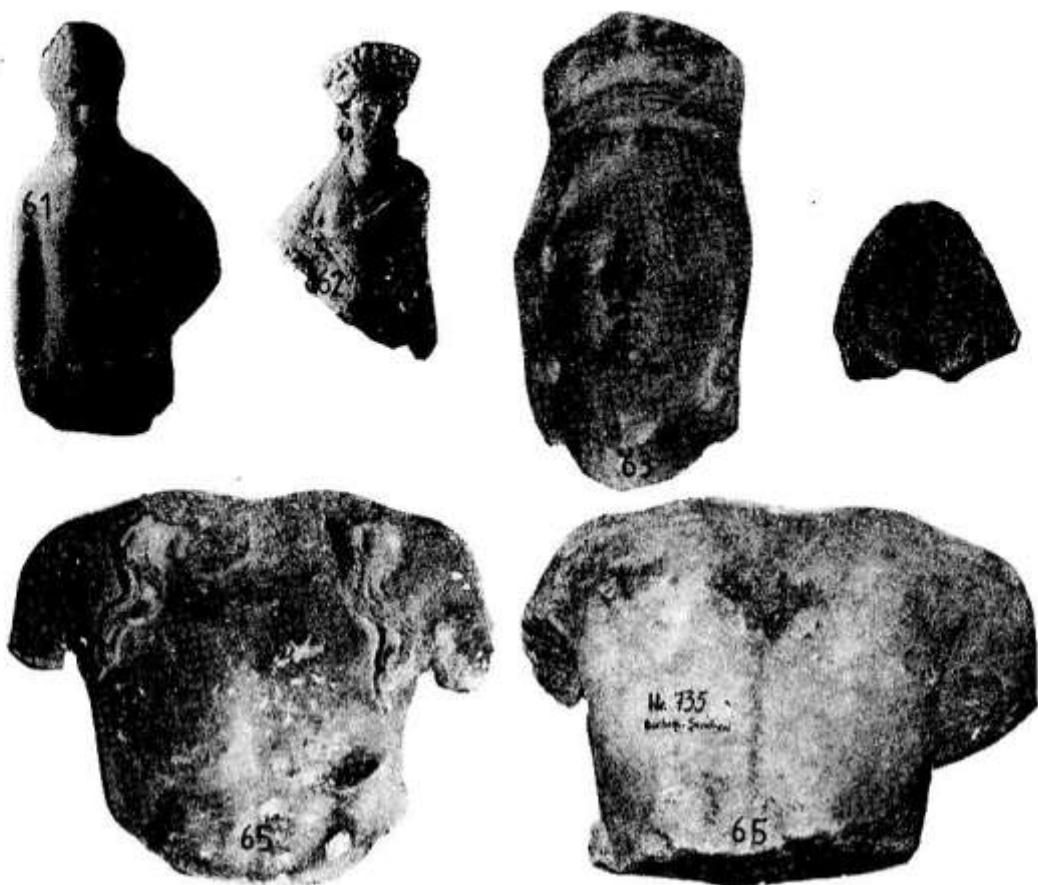
PL. X — RECIPIENTE ROMANE DE STICLĂ.

KAP. V — RÖMISCHE GLASBEHÄLTER, VON 46—55; TAF. X

PL. XI — STATUETE DE „TANAGRA” FEMININE ȘI BĂRBĂTEȘTI, DE LUT ARS.

KAP. VI — RÖMISCHES BRUSTBILD AUS MARMOR UND WEIBLICHE UND MÄNNLICHE STATUETEN AUS GEBRANNTEM TON, AUS TANAGRA, VON 56—65, TAF. XI—XII

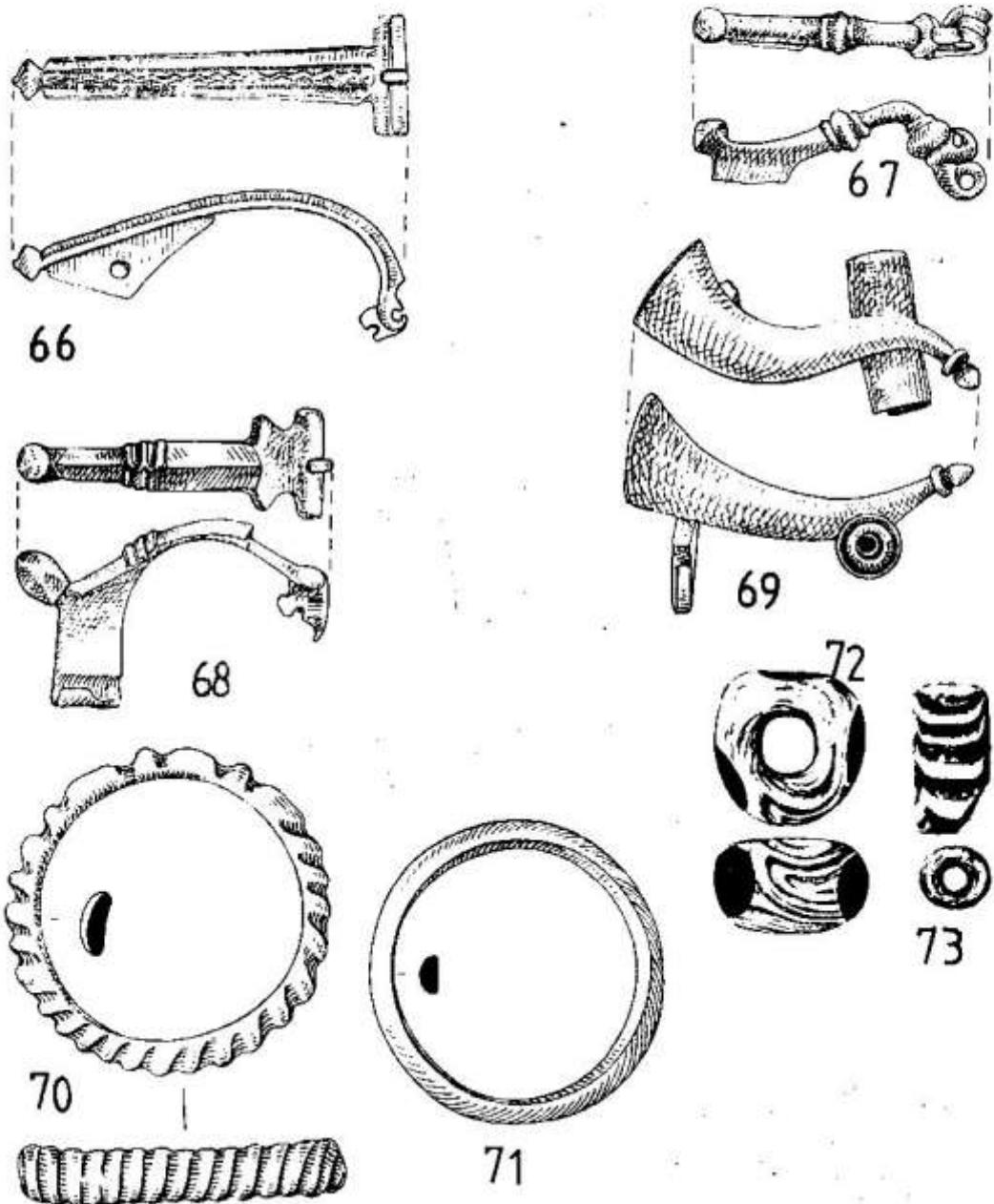

PL. XII — BUST DE STATUIE ROMANĂ DE MARMURĂ ȘI FRAGMENTE DE STATUETE DE „TANAGRA”, DE LUT ARS.

PL. XIII — OBIECTE DE PODOABĂ ROMANE: FIBULE (66—69); BRĂȚARI (70—71) ȘI MĂRGELE (72—73).

KAP. VII — RÖMISCHE GEGENSTÄNDE UND SCHMUCKSTÜCKE: FIBELN, ARMBÄNDER UND PERLEN. VON 66—72; TAF. XIII

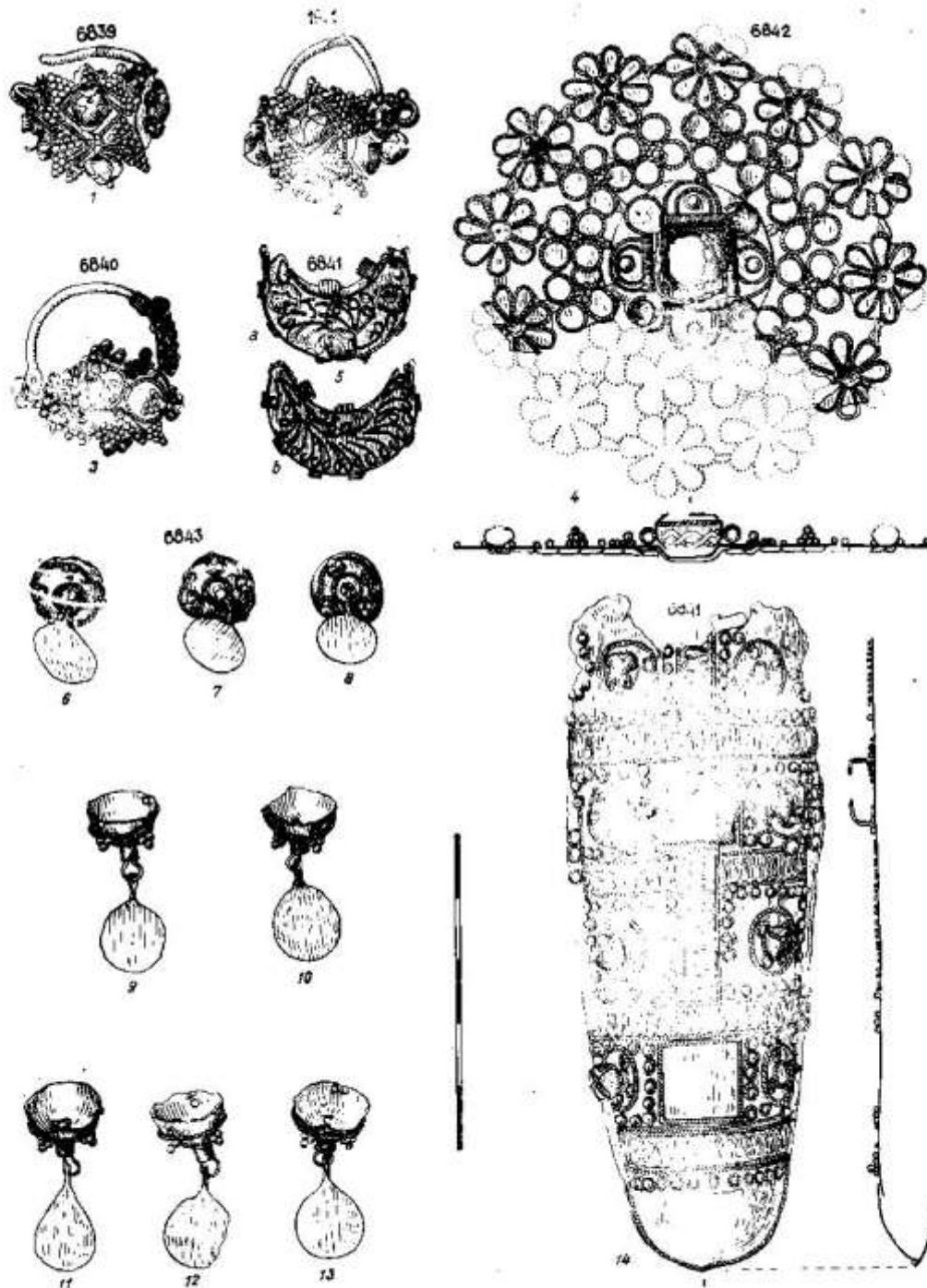
PL. XIV — OBIECTE METALICE ROMANE: VULTUR DE STINDARD, VAS MINIATURĂ CU PROTO-ME ANTROPOMORFE ȘI VAS PLAT.

KAP. VIII — VERSCHIEDENE RÖMISCHE METALLGEGENSTÄNDE; RÖMISCHES MILITÄRABZEICHEN, KLEINGEFÄSSE MIT ANTROPOMORPHEM KOPF UND 1 FLACHES, RUNDES GEFÄSS, VON 74—76; TAF. XIV

PL. XV — TEZAUR MEDIEVAL DE OBIECTE DE PODOABĂ DE ARGINT ȘI O INSIGNĂ DE BRONZ, DIN ANUL 1857.

KAP. IX — KLEINER MITTELALTERLICHER SCHATZ VON SILBERGEGENSTÄNDEN UND EIN BRONZEABZEICHEN EINES ABGEORDNETEN DER ZEITWEILIGEN VERSAMMLUNG DER MOLDAU AUS DEM JAHRE 1857. VON 77—91; TAF. XV—XV A.

PL. XV A — TEZAURUL MEDIEVAL DE OBIECTE DE PODOABĂ DE ARGINT, DESCOPERIT LA SENDRENI, JUD. GALAȚI.